

**Міністерство освіти та науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

**Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства**

**Кваліфікаційна робота
ДЖАСТІН ТРЮДО: ВНУТРІШНЯ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА
(2015-2024 РР.)**

**Спеціальність А4.03 Середня освіта (Історія)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»**

**Здобувача другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Крупика Олега Миколайовича**

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат історичних наук, доцент
Древніцький Юрій Романович**

**РЕЦЕНЗЕНТ:
кандидат історичних наук, доцент
Костюк Леся Володимирівна**

Тернопіль - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ІСТОРИОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ	9
1.1 Історіографія теми дослідження.....	9
1.2 Джерельна база теми дослідження.....	13
1.3 Методологічна основа дослідження.....	16
РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ДЖАСТІНА ТРЮДО	21
2.1 Політична спадщина сім'ї Трюдо.....	21
2.2 Політична кар'єра Джастіна Трюдо до прем'єрства.....	27
2.3 Політичні та управлінські погляди Джастіна Трюдо.....	34
РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА УРЯДУ ДЖАСТІНА ТРЮДО	41
3.1 Політика в сфері економіки та соціального забезпечення.....	41
3.2 Політика мультикультуралізму та прав людини.....	45
3.3 Уряд Джастіна Трюдо в умовах глобальних, суспільних та політичних криз ...	48
РОЗДІЛ 4. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УРЯДУ ДЖАСТІНА ТРЮДО	57
4.1 Загальна характеристика та основні напрямки дипломатії.....	57
4.2 Роль Канади в глобальній дипломатії та міжнародних організаціях.....	63
4.3 Канадсько-українські відносини за прем'єрства Трюдо	67
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми. Період перебування Джастіна Трюдо на посаді прем'єр-міністра Канади став одним з найбільш показових випадків трансформування сучасного ліберального урядування, зміни політичних очікувань західних суспільств та еволюції ролі середніх держав у міжнародній системі, яка переживає період невизначеності та зміни пріоритетів. Його прихід до влади у 2015 році не лише ознаменував поворот до нового покоління політичних лідерів, але й актуалізував питання політичної спадковості, оскільки ім'я Трюдо вже було вписане в політичну історію Канади завдяки його батькові - П'єру Еліотту Трюдо, архітектору сучасного канадського конституціоналізму, політики мультикультуралізму та сильної федерації, відтак політичний феномен Джастіна Трюдо важливий не лише як приклад успішної політичної мобілізації та персоналізованого лідерства, але й як ключ до аналізу того, як політична спадщина може бути переосмислена в умовах нового інформаційного середовища, зміненої соціальної структури й інших викликів ліберальної демократії.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що період прем'єрства Джастіна Трюдо (2015–2024) збігається з якісною трансформацією як внутрішньої політики Канади, так і міжнародного порядку загалом: за цей час Канада пройшла шлях від оптимістично налаштованого ліберального проекту з високими очікуваннями щодо соціальної справедливості, гендерної рівності, примирення з корінними народами та зеленої трансформації – до ситуації глибокої політичної поляризації, зростання соціально-економічного невдоволення й падіння популярності уряду, що зрештою призвело до оголошення Джастіном Трюдо про намір піти у відставку з посади лідера Ліберальної партії та прем'єр-міністра. У цьому сенсі дослідження його внутрішньої та зовнішньої політики дозволяє побачити повний політичний цикл – від приходу до влади на хвилі очікувань нової політики до етапу суспільного розчарування та критики ліберального курсу.

Джастін Трюдо на початку своєї державницької діяльності зарекомендував себе як молодий та харизматичний лідер, що прийшов до влади на тлі втоми від консервативного курсу Стівена Гарпера. Його злет у 2015 році нагадав багатьом канадцам і світовим медіа про феномен «трюдоманії» часів його батька, П'єра Елліота Трюдо, коли в кінці 1960-х років до політики прийшов інтелектуал із яскравою харизмою, чия поява спричинила хвилю політичного захоплення й медіа-ейфорії. Сучасні дослідники наголошують, що прихід Джастіна Трюдо до влади супроводжувався подібними елементами політичної медіа-події: особлива увага до його особистого образу, стилю, сімейної історії та спадщини батька. Порівняння «двох трюдоманій» - 1968 і 2015 років - відкриває широкий простір для аналізу персоналізації політики, ролі медіа й соціальних мереж у конструюванні образу лідера, а також трансформації лібералізму від епохи холодної війни до доби цифрового популізму та політики ідентичностей.

Однак сучасний «феномен Трюдо» важливий не лише як історія харизматичного піднесення, а й як історія втраченого потенціалу та поступового згасання політичної зірки. Якщо у 2015–2016 роках Джастін Трюдо сприймався як один із символів «нової прогресивної хвилі» у світі, то вже в середині 2020-х років він став прикладом того, як структурні економічні проблеми, зтяжні скандали та політична втома здатні підірвати найпотужнішу харизму. Падіння його популярності, зростання підтримки консервативної опозиції, внутрішні конфлікти в Ліберальній партії та врешті-решт оголошена ним в подальшому відставка стали яскравим свідченням того, що позитивна внутрішня та міжнародна репутація не гарантують довгострокової суспільної легітимності без відчутних результатів.

Уряд Джастіна Трюдо головним чином був орієнтований на прогресивні соціальні реформи, кліматичні ініціативи, ліберальні підходи до міграції та багатовекторну зовнішню політику. Водночас такі глобальні виклики, як пандемія COVID-19, геополітична нестабільність, енергетична криза та російська агресія, змушували уряд Трюдо коригувати курс. Попри низку важливих реформ,

внутрішня політика уряду Трюдо була суперечливою і супроводжувалася цілою низкою криз та скандалів – від етичних розслідувань та критики за управління державними фінансами до дедалі гострішої проблеми доступності житла та інфляційного тиску після пандемії COVID-19. Сукупність цих чинників призвела до падіння рейтингу уряду, посилення позицій консервативної опозиції та внутрішніх конфліктів у самій Ліберальній партії, зокрема до гучної відставки заступниці прем'єр-міністра й міністерки фінансів Христі Фріланд у 2024 році, що стала одним з каталізаторів політичної кризи й послаблення лідерства Ліберальної партії, відтак дослідження даних процесів дуже важливе для розуміння механізмів демократичної відповідальності високопосадовців перед суспільством у стабільних парламентарних демократіях.

Дане дослідження має виняткову актуальність і у вимірі зовнішньої політики: уряд Джастіна Трюдо став одним із найвиразніших представників ліберально-інтернаціоналістського підходу в епоху, коли світовий порядок піддається випробуванням з боку авторитарних режимів та популістських рухів. Канада послідовно позиціонувала себе як держава, що захищає багатосторонні інститути, права людини, гендерну рівність та кліматичну справедливість. На тлі різкої зміни політики США після обрання Дональда Трампа, Брекзиту у Великій Британії та посилення Китаю, курс Трюдо створив яскравий контраст і став одним із ключових кейсів для аналізу ролі середніх держав Заходу у глобальній політиці. Саме через його уряди проходить низка важливих сюжетів: оновлення відносин із США, напруження у відносинах із Саудівською Аравією та Китаєм, участь Канади в «кліматичній дипломатії», санкційній та оборонній політиці щодо Росії тощо.

Окремого виміру актуальності тема набуває в контексті російсько-української війни, оскільки саме за уряду Трюдо Канада посилила роль одного з найнадійніших і найпослідовніших союзників України в Північній Америці. Після повномасштабного вторгнення РФ 2022 року Оттава різко наростила обсяги військової, фінансової, гуманітарної та санкційної підтримки, долучилася до

тренування українських військових, а також до глобальної коаліції щодо підтримки України. Для української історіографії та політичної науки ця тема актуальна ще й тому, що Канада традиційно відіграє особливу роль серед союзників України як держава з потужною українською громадою, учасник багатьох міжнародних ініціатив на підтримку нашої держави та важливий голос у межах ширшої західної коаліції. Аналіз зовнішньої політики Джастіна Трюдо щодо України має на меті осмислити сучасну архітектуру безпеки навколо українського питання та перспективи її розвитку, що в свою чергу має безпосереднє практичне значення для вироблення довгострокової української стратегії щодо Канади та Північноатлантичного простору загалом.

Об'єкт дослідження – державна політика Канади протягом 2015-2024 рр.

Предмет дослідження – постать Джастіна Трюдо як політика, а також внутрішньо- та зовнішньополітична діяльність його урядів

Мета дослідження – комплексне дослідження постаті Джастіна Трюдо в канадській політиці, його внутрішньої та зовнішньої політики в умовах глобальних та внутрішніх викликів, з'ясувавши вплив даних факторів на пріоритети та результати діяльності його урядів

Завдання дослідження:

- проаналізувати стан наукової розробки та джерельної бази теми дослідження
- навести основні біографічні відомості про політика в контексті політичної спадщини його батька – П'єра Еліота Трюдо
- дослідити еволюцію Джастіна Трюдо як політичного діяча
- проаналізувати політичні погляди та політичний образ Трюдо
- дослідити економічний та соціальний аспект внутрішньої політики уряду Трюдо
- проаналізувати діяльність уряду Трюдо в рамках політики мультикультуралізму та прав людини

- охарактеризувати, яким чином уряд Трюдо діяв в умовах внутрішніх та зовнішніх викликів
- визначити основні напрямки та пріоритети дипломатії уряду Трюдо
- дослідити участь Джастіна Трюдо в глобальних ініціативах та Канади в міжнародних організаціях за його уряду
- проаналізувати українсько-канадські відносини за діяльності уряду Трюдо

Хронологічні межі головним чином охоплюють період діяльності уряду Канади під керівництвом Джастіна Трюдо протягом 2015-2024 рр.. Крайня хронологічна межа була обрана задля необхідності аналізу політичних процесів в рамках однієї завершеної аналітичної фази, не розширюючи роботу до подій, що на момент написання дослідження ще перебувають у розвитку та не отримали належного наукового висвітлення та обґрунтування.

Наукова новизна. Кваліфікаційна робота є спробою наукового осмислення в єдиному дослідницькому контексті політичного феномена Джастіна Трюдо як самостійної політичної постаті та урядовця, так і частини політичного спадку його батька – П'єра Еліота Трюдо, котрий обіймав посаду прем'єр-міністра Канади протягом 1968-1979 та 1980-1984 рр.. Дане дослідження систематизовує наявну станом на зараз наукову, публіцистичну та джерельну базу про Джастіна Трюдо в єдине дослідження, узагальнює та систематизовує ключові напрямки внутрішньої та зовнішньої політики уряду Трюдо, містить аналіз його становлення та еволюції як політичного та державного діяча, а також узагальнену оцінку його ефективності як політичного лідера та очільника уряду.

Теоретичне значення полягає у поглибленні наукового осмислення особливостей політичної діяльності Джастіна Трюдо та його уряду протягом 2015-2024 рр., аналізу його політичного лідерства в умовах ліберально-демократичної системи, специфіки взаємодії урядових інституцій з громадськістю та факторів, що впливали на перебіг політичних процесів та прийняття урядом рішень в даний

період. Кваліфікаційна робота сприяє розширенню теоретичних напрацювань у дослідженнях новітньої історії західних демократій, зокрема систематизації основних фактів діяльності уряду Джастіна Трюдо. Здійснений аналіз може стати основою для подальших досліджень політичної історії Канади та новітньої історії країн Європи та Америки.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає в можливості подальшого використання результатів дослідження у викладацькій, аналітичній та експертній діяльності, зокрема у створенні курсів з історії політики західних демократій новітньої доби, історії міжнародних відносин; у формуванні аналітичних матеріалів для спеціалізованих установ, організацій та дослідницьких центрів. Також отримані результати можуть бути використані як теоретична та аналітична база для порівняльного аналізу діяльності канадських урядів різних періодів, а також подальших досліджень явища політичного лідерства та прикладів реалізації урядових реформ різного спрямування.

Апробація роботи. Окремі положення даного дослідження були викладені в рамках публікації «Українсько-канадські взаємовідносини: розвиток та основні тенденції в умовах війни проти Росії. *Магістерський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. Вип. 45. 309 с.»

Структура кваліфікаційної роботи. Дослідження складається з чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел (98 позицій). Загальний обсяг роботи

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ІСТОРИОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Історіографія теми дослідження

Станом на сьогодні історіографічний масив наукових досліджень про діяльність Джастіна Трюдо на посаді прем'єр-міністра Канади протягом 2015 – 2024 рр. ще не сформований у вигляді класичного корпусу наукових праць, а становить радше сукупність тематично та дисциплінарно розпоросених студій, представлених статтями у фахових журналах, розділами у колективних монографіях, а також численними аналітичними оглядами, які торкаються окремих напрямів внутрішньої та зовнішньої політики уряду Трюдо, його медіа-образу й політичного стилю. Сучасна історична та політична наука в контексті теми даного дослідження має справу не з класичною історіографією завершеної епохи з усіма притаманними їй елементами, а з міждисциплінарними працями - переважно політологічною та соціологічною літературою, що свого часу аналізувала процеси в ході їх перебігу та формування. Також варто зауважити, що в більшості випадків Джастін Трюдо виступає не як самостійний об'єкт історичного аналізу, а як уособлення ширших тенденцій, як от трансформація концепції «держави загального добробуту», підходів до комунікації політичного лідерства в добу соціальних мереж, кризи ліберального міжнародного порядку тощо. Відтак, перспективним в даному контексті є створення повноцінних узагальнювальних праць, що підбивають підсумки урядування Трюдо й оцінюють її як цілісне політичне й історичне явище.

Першу категорію досліджень становлять праці, що прямо або опосередковано підбивають підсумки перебування Джастіна Трюдо при владі та розглядають його уряди як окремий етап у розвитку канадської ліберальної моделі. Серед них варто виокремити статтю Д. Белана, П. Грефа та О. Жака «Explaining Social Policy Expansion: The Curious Case of the Justin Trudeau Era in Canada», де

автори інтерпретують період 2015–2020-х рр. як фазу розширення канадської соціальної держави й аналізують поєднання фіскального стимулювання з амбіційними соціальними програмами. [11]. Інший важливий узагальнювальний акцент робиться у статті П. Філіпса «Justin Trudeau's legacy», яка розглядає спадщину Трюдо у ширшому контексті еволюції ліберального міжнародного порядку та трансформації політики середніх держав, зокрема порівнюючи задекларований урядом образ «прогресивної» Канади з реальними результатами у сферах торгівлі, кліматичної політики та міжнародної безпеки [60]. Додатковим елементом цього блоку є напівакадемічні та аналітичні тексти економістів та політологів: так, В. Бредшо у статті «The economic policy legacy of the Justin Trudeau Liberal Government, 2015 to 2024» характеризує економічну політику урядів Трюдо як найбільш послідовний прогресивний поворот у канадській економіці за кілька десятиліть, котра з-поміж іншого включала реформу пенсійного забезпечення та розширення допомоги середньому класу [76].

Подібні праці трактують період 2015–2024 рр. як окрему політичну епоху, оцінюють баланс між прогресивною риторикою й практичною політикою, а також підкреслюють неоднозначність підсумків урядування Трюдо, згадавши як про розширення соціальної держави, так і про поглиблення регіональних і соціально-економічних розламів. Водночас навіть найновіші узагальнювальні праці зосереджуються виключно на окремих аспектах, як от соціальна політика, економіка, міжнародна роль Канади, але все ще не дають системної багатовимірної реконструкції як внутрішньої, так і зовнішньої політики Джастіна Трюдо за всю його каденцію.

Одним з найбільш опрацьованих напрямів є дослідження медіа-образу Джастіна Трюдо та використання ним інструментів масової комунікації з громадськістю, зокрема соціальних мереж. Цілком показовою є стаття польського дослідника Томаша Сороки «The Power of Justin Trudeau's Media Image: The Ascension and Demise of a Media-Star Politician», де автор відобразив еволюцію

образу Трюдо від уособлення нової хвилі «трюдоманії» після виборів 2015 р. до падіння авторитету й популярності на тлі скандалів і політичної поляризації. Автор доводить, що стратегічне використання традиційних і онлайн-медіа дозволило створити ефект «медіа-зірки», але цей ресурс виявився вразливим до репутаційних криз й зростання популістських настроїв [69]. У статті К. В. Ійє «Tweeting Power: The Communication of Leadership Roles on Prime Ministers' Twitter» аналізуються дописи Джастіна Трюдо в соціальній мережі Twitter, де автор доходить висновку, що канадський прем'єр значно активніше використовує Twitter для конструювання різних ролей свого політичного лідерства [46]. Дослідження даної категорії в основному зосереджені на осмисленні та опрацюванні символічного виміру правління Трюдо та тих способів, якими уряд представляє себе суспільству й світові, натомість зв'язок між медіа-образом і реальними політичними результатами уряду Трюдо часто залишається на периферії або згадується лише у висновках.

Окремий блок історіографії стосується критичного осмислення того, що сам Трюдо й Ліберальна партія репрезентували як політику різноманіття та феміністичну ідентичність уряду. Таммі Фіндлей у статті «Intersectionalities of Opportunism: Justin Trudeau and the Politics of «Diversity»» описує, як уряд Трюдо інструменталізує дискурс різноманіття, підкреслюючи регіональне й культурне різноманіття, але часто маргіналізуючи класовий, расовий та інші виміри нерівності в суспільстві [48]. У ще одній з публікацій Фіндлей «Trudeau's Distorted «Diversity»» також підкреслено, що риторика різноманіття задається переважно як елемент політичного брендингу, а не як послідовна програма трансформації владних структур [73]. Праці даного напрямку важливі тим, що зміщують фокус із символічних жестів, як от кабінет з гендерним паритетом та відповідна публічна риторика, до аналізу структурних змін і реальних політичних практик, але залишаються переважно тематично вузькими й не претендують на комплексну оцінку всієї внутрішньої та зовнішньої політики уряду.

Четверту групу складають дослідження канадської зовнішньої політики в період Трюдо. Значний внесок тут належить колективній монографії «Justin Trudeau and Canadian Foreign Policy» за редакцією Нормана Гілмера та Філіпа Легасе, котра стала спробою узагальнити результати зовнішньополітичної діяльності уряду Джастіна Трюдо, зокрема перших його трьох років правління. В даній праці було надано загальну характеристику та проаналізовано основні напрямки канадської дипломатії, зокрема відносини з США та Китаєм, а також політику Джастіна Трюдо щодо міжнародної безпеки, торгівельних угод та гуманітарних ініціатив, в яких Канада бере участь [45].

Ще одним прикладом дослідження зовнішньої політики Канади за урядування Джастіна Трюдо є стаття Томаса Жуно «A Story of Failed Re-Engagement: Canada and Iran, 2015–18», котра аналізує спробу уряду Ліберальної партії відновити дипломатичні відносини з Іраном і пояснює причини провалу цього курсу. Жуно також розглядає інші епізоди зовнішньої політики Трюдо, зокрема, кризу у відносинах з Саудівською Аравією, подаючи її у ширшому контексті здобутків та проблем канадської дипломатії [49].

В українській історіографії й політичній науці фігура Джастіна Трюдо як самостійний об'єкт дослідження станом на сьогодні практично відсутня, проте його ім'я та політична діяльність системно присутні у працях, присвячених українсько-канадським відносинам, угоді про вільну торгівлю та реакції Канади на російську агресію проти України. Зокрема, у статті Б. Тищика «Історія становлення та розвитку соціально-правових канадсько-українських відносин (XIX ст. – початок XXI ст.)» згадується візит Джастіна Трюдо до Києва в липні 2016 р. та підписання Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою за його участі, що розглядається як важливий етап у якісному поглибленні двосторонніх відносин [93]. Дисертація В. Макара присвячена комплексному політико-науковому аналізу процесу формування, еволюції та перспектив розвитку двосторонніх відносин між Україною та Канадою, частково охоплює й період

урядування Джастіна Трюдо, зокрема в контексті укладення двосторонньої угоди про вільну торгівлю між Канадою та Україною в 2016 році [95]. Важливим підсумковим майданчиком для українських досліджень є колективні монографії з канадознавства, зокрема видання «Україна – Канада: сучасні наукові студії», де аналізуються суспільно-політичні та культурно-освітні аспекти двосторонніх відносин і де період правління Трюдо розглядається як один із етапів еволюції стратегічного партнерства [98].

Для теми українсько-канадських відносин важливими є праці, присвячені Угоді про вільну торгівлю Канади та України (CUFTA), санкційній політиці щодо Росії, військовій і фінансовій допомозі Україні, зокрема стаття І.Богданової «Криза - це нові можливості: розкриття торговельного потенціалу України за допомогою Угоди про вільну торгівлю між Канадою та Україною»[92]. Сюди ж варто віднести й публікацію Є.Валяренка «Ukraine – Canada: a strategic partnership in wartime», в котрій було зроблено акцент на канадсько-українських відносинах в контексті російської агресії проти України [86].

Попри це, для української історіографії характерні кілька суттєвих прогалин: по-перше, відсутнє спеціальне монографічне або хоча б розгорнуте дослідження в межах наукової статті, присвячене саме внутрішній і зовнішній політиці урядів Джастіна Трюдо як комплексному об'єкту; по-друге, наявні роботи розглядають Трюдо переважно як контекстну фігуру, яка висловила солідарність з Україною, а не як феномен сучасного ліберального лідерства з усіма його перевагами та суперечностями; по-третє, майже відсутні порівняльні студії, в яких би діяльність Трюдо зіставлялася з політикою його попередників або з практиками інших ліберальних урядів у Європі й Північній Америці.

1.2 Джерельна база теми дослідження

Джерельна база дослідження діяльності Джастіна Трюдо як прем'єр-міністра Канади (2015–2024 рр.) є багатокомпонентною та охоплює широкий спектр

письмових, електронних і цифрових джерел переважно офіційного та публіцистичного характеру. Її формування зумовлене складністю об'єкта дослідження, який поєднує внутрішньополітичні, зовнішньополітичні, інституційні, ідеологічні та персоналістські аспекти сучасного канадського політичного процесу. Залучення до дослідження різнорідних типів джерел дозволяє забезпечити принципи наукової об'єктивності, репрезентативності та верифікації, а також здійснити багатовимірний аналіз задекларованих політичних намірів уряду Джастіна Трюдо та практичних результатів їх реалізації.

Фундаментальну частину джерельної бази становлять офіційні документи, оприлюднені Офісом Прем'єр-міністра Канади та федеральними органами виконавчої влади: до цієї категорії варто віднести програмні промови Джастіна Трюдо, офіційні заяви, звернення до громадян, виступи на міжнародних форумах, пресрелізи, листи, комюніке тощо. Особливу джерельну цінність мають програмні тексти початкового періоду прем'єрства, зокрема звернення Джастіна Трюдо після формування уряду у листопаді 2015 р., де було задекларовано засади «відкритого уряду», пріоритетність інтересів середнього класу, прихильність до мультикультуралізму та відновлення активної ролі Канади на міжнародній арені [70]. Важливими є також його виступи з формування ціннісного наративу сучасної Канади, зокрема промова «Diversity is Canada's Strength», у якій різноманіття було концептуалізоване як стратегічна перевага канадського суспільства [8]. До цієї ж групи джерел належать виступи Джастіна Трюдо на самітах G7, Генеральній Асамблеї ООН, конференціях ООН зі зміни клімату (зокрема COP21 у Парижі), які дозволяють простежити еволюцію канадської зовнішньополітичної доктрини, акценти на кліматичній безпеці, гендерній рівності та підтримці ліберального міжнародного порядку.

Другу важливу групу становлять матеріали Парламенту Канади, передусім стенограми засідань Палати громад (Hansard), законопроекти, звіти парламентських комітетів, а також рішення та доповіді Сенату. Сюди ж

відносяться й проєкти щорічних федеральних бюджетів, підготовлені Міністерством фінансів Канади, які дають змогу проаналізувати реальні фінансові пріоритети уряду, динаміку соціальних витрат, оборонного бюджету, програм підтримки провінцій та інвестицій у кліматичну політику. Документи Міністерства іноземних справ Канади є ключовими для дослідження зовнішньої політики, зокрема канадсько-українських відносин, санкційної політики проти Російської Федерації та участі Канади у міжнародних безпекових ініціативах.

До окремої групи належать джерела партійного походження, насамперед передвиборчі платформи Ліберальної партії Канади 2015, 2019 та 2021 років, матеріали партійних з'їздів, програмні резолюції, а також документи, пов'язані з обранням Джастіна Трюдо лідером партії у 2013 році. Аналіз зазначених передвиборчих програм дає змогу простежити еволюцію ідеологічних і політичних акцентів канадських лібералів від оптимістично-реформістської риторики кампанії 2015 року до більш стриманої, оборонної та кризово-орієнтованої позиції в умовах пандемії COVID-19 і загострення соціально-економічних викликів.

Важливу складову джерельної бази становлять інтерв'ю Джастіна Трюдо канадським і міжнародним засобам масової інформації, а також його публічна активність у соціальних мережах (Twitter/X, Instagram, Facebook), що є особливо значущим для аналізу іміджевої політики Трюдо, зокрема практик використання символічних жестів, візуального контенту та апеляції до емоційно забарвлених наративів. Значний масив джерел також утворюють публікації канадських і міжнародних медіа, які детально висвітлювали ключові етапи прем'єрства Трюдо; серед них провідне місце посідають «The Globe and Mail», «Toronto Star», «National Post», «Maclean's», а також інформаційні агенції Reuters, Associated Press і AFP.

До джерельної бази залучено також мемуарну та біографічну літературу, зокрема автобіографічну працю Джастіна Трюдо «Common Ground» [81], а також

офіційні біографії, підготовлені Гюгетт Янг («Justin Trudeau: The Natural Heir» [91] і Стівеном Махером («The Prince: The Turbulent Reign of Justin Trudeau») [54]. Зазначені джерела є важливими для реконструкції не лише еволюції особистісних якостей політичного лідера, але й ширшого контексту формування його політичної ідентичності, включно з впливом родинної спадщини П'єра Еліота Трюдо, особливостями соціалізації в умовах «публічного дитинства» та напруженням між символічним капіталом прізвища і необхідністю самостійної політичної легітимації. Окрім того, біографічні праці дають змогу простежити неформальні аспекти функціонування виконавчої влади, стиль керівництва Трюдо, специфіку його взаємодії з найближчим оточенням і партійною елітою, а також внутрішні механізми ухвалення ключових політичних рішень, що не завжди відображені в офіційних документах та нормативно-правових джерелах.

1.3 Методологічна основа дослідження

Комплексне вивчення діяльності політичного лідера сучасної держави вимагає поєднання загальнонаукових підходів, спеціальних історичних методів, а також міждисциплінарних аналітичних стратегій, що дозволяють охопити широкий спектр політичних, економічних, соціокультурних та міжнародних чинників, які впливали на формування та реалізацію канадської державної політики. Вибір методів зумовлений як складністю досліджуваного періоду, зокрема пандемією COVID-19, повномасштабним вторгненням РФ в Україну у 2022 р., трансформаціями світового ліберального порядку, так і особливостями феномену лідерства Джастіна Трюдо, що поєднує традиції канадського лібералізму з новими управлінськими практиками доби XXI століття.

Насамперед дослідження спирається на принципи історизму, об'єктивності та системності, які є фундаментальними для сучасної історичної науки: принцип історизму передбачає розгляд політики уряду Трюдо в контексті конкретних умов - соціально-економічних процесів Канади, динаміки її партійних систем,

трансформації міжнародного середовища, еволюції відносин між західними демократіями та авторитарними режимами, а також появи нових глобальних викликів, що дозволяє інтерпретувати політичні рішення як результат складної взаємодії структурних тенденцій і персонального лідерства. Принцип об'єктивності забезпечує неупереджений аналіз джерельної бази: офіційних документів, публіцистики, засобів масової інформації промов, статистичних даних, аналітичних матеріалів та академічних досліджень, що передбачає зіставлення різних позицій — як прихильників, так і критиків Джастіна Трюдо, з метою формування збалансованого й доказового висновку. Принцип системності дозволяє розглядати внутрішню й зовнішню політику не ізольовано, а як взаємопов'язані елементи єдиного політичного курсу, що відображає стратегічні пріоритети держави в цілому.

До загальнонаукових методів, застосованих у роботі, належить аналіз і синтез, які використовуються для структурування фактологічного матеріалу, виокремлення ключових тенденцій та формулювання узагальнень. Методи індукції та дедукції дають змогу переходити від окремих політичних рішень уряду до розуміння загальної логіки політики Трюдо, та навпаки - від загальної концепції ліберального управління до аналізу конкретних проявів її реалізації. Також застосовується логіко-структурний метод, що допомагає вибудувати внутрішню структуру дослідження, визначити основні напрями політичної активності уряду Трюдо та окреслити взаємозв'язки між різними сферами державного управління.

У роботі застосовуються також соціологічні елементи, зокрема аналіз даних громадської думки, статистики виборів та рейтингів довіри, на підставі чого можливо оцінити суспільну реакцію на політику уряду, зрозуміти причини електоральних успіхів і невдач Ліберальної партії та простежити взаємодію між політичними рішеннями та суспільними очікуваннями. Важливим є також звернення до методів політичної психології, зокрема елементів дослідження політичного іміджу, стилю комунікації та особистого лідерства Джастіна Трюдо,

які неодноразово ставали предметом медійного обговорення та впливали на сприйняття політичного курсу Канади на міжнародній арені.

Велика увага приділяється спеціальним історичним методам, що забезпечують глибину та достовірність історичного аналізу. Зокрема, хронологічний метод дозволяє послідовно дослідити становлення Джастіна Трюдо як політика та державного діяча, а також основні політичні процеси його уряду, звертаючи увагу на етапність трансформацій, зміну політичних пріоритетів і зовнішніх умов; проблемно-хронологічний метод дає змогу структурувати матеріал за основними напрямками політики Трюдо - соціально-економічною, екологічною, імміграційною, міжнародною та безпековою, розглядаючи їхню еволюцію в часі; метод історичної інтерпретації дозволяє здійснити реконструкцію причинно-наслідкових зв'язків, що визначали зміст і наслідки політичних рішень; інституційний метод використовується для аналізу функціонування урядових структур Канади, взаємодії між урядом, парламентом, федеральними провінціями, суспільними групами та міжнародними організаціями.

Особливе значення для роботи має метод контент-аналізу, який застосовується для систематичного опрацювання промов Джастіна Трюдо, заяв уряду Канади, офіційних документів, а також аналітичних матеріалів провідних медіа й наукових видань тощо. Контент-аналіз дозволяє виявити ключові наративи політики Трюдо, стилістичні особливості його комунікації, а також домінантні теми та структуру зовнішньополітичних послань.

Дослідження має міждисциплінарний характер, тому використовуються також підходи політології, економічного аналізу та міжнародних студій: елементи політичної науки дають можливість осмислити роботу політичних інститутів, динаміку партійної конкуренції, вплив системи виборів на формування уряду та оцінити політичну стратегію Трюдо як лідера; економічні методи дозволяють вивчити ефективність бюджетної політики, стратегій підтримки середнього класу, підходів до оподаткування та державного регулювання; міжнародні студії

забезпечують комплексний аналіз зовнішньої політики Канади, включно з підтримкою України після 2014 та особливо після 2022 року, участю у військових місіях, допомогою біженцям та позиціонуванням держави у світовій політиці.

Важливою складовою методології є критичний аналіз джерел, що передбачає перевірку достовірності, зіставлення різних типів інформації, виявлення пропагандистських, політично мотивованих або комерційно упереджених інтерпретацій. Відтак, у дослідженні враховується необхідність відмежування фактів від оцінкових суджень, а також врахування медійних технологій, які формували образ Джастіна Трюдо та впливали на суспільне сприйняття його політики.

Отже, аналіз стану історіографії та джерельної бази дослідження діяльності Джастіна Трюдо як прем'єр-міністра Канади засвідчує, що наукове осмислення цього періоду перебуває на етапі активного формування й не набуло ще рис завершеного, систематизованого історіографічного корпусу. Переважна частина наявних праць має міждисциплінарний характер і зосереджується на окремих аспектах політики урядів Трюдо, зокрема соціально-економічних реформах, медіа-образі політичного лідерства, політиці різноманіття, зовнішньополітичних пріоритетах або ролі Канади в трансформації ліберального міжнародного порядку. При цьому фігура самого Трюдо найчастіше постає не як самостійний комплексний об'єкт історичного аналізу, а як персоніфікація ширших структурних і ідеологічних процесів сучасної західної політики. Це зумовлює наявність істотних прогалин, зокрема відсутність цілісних узагальнювальних досліджень, які б поєднували внутрішню й зовнішню політику урядів Трюдо в єдиній аналітичній рамці. Водночас залучений у роботі джерельний масив характеризується значною репрезентативністю та різноплановістю. Офіційні урядові документи, парламентські матеріали, партійні програми, медіатексти, соціальні мережі, а також мемуарна й біографічна література створюють підґрунтя для багатовимірного аналізу як задекларованих політичних намірів, так і реальних

результатів діяльності уряду. Поєднання нормативно-правових, публіцистичних і персоналізованих джерел дозволяє простежити не лише інституційні та політичні процеси, а й роль особистісного чинника, іміджевих стратегій та неформальних механізмів ухвалення рішень, що є особливо важливим для дослідження феномену сучасного ліберального лідерства.

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ДЖАСТІНА ТРЮДО

2.1 Політична спадщина сім'ї Трюдо

Джастін П'єр Джеймс Трюдо народився 25 грудня 1971 року в сім'ї 15-прем'єр-міністра Канади П'єра Трюдо та Маргарет Сінклер, ставши первістком прем'єрського подружжя. Родина Трюдо поступово продовжувала зростати в наступні роки: невдовзі до Джастіна приєдналися два молодших брати - Александр Еммануель Трюдо, який народився рівно через два роки після Джастіна, 25 грудня 1973 року; та Мішель Трюдо, який з'явився на світ 2 жовтня 1975 року.

За етнічним походженням Джастін Трюдо має переважно шотландське та франко-канадське коріння, по батьківській лінії дідом Трюдо був Шарль-Еміль Трюдо, відомий квебекський бізнесмен та юрист, який побудував успішну кар'єру в районі Монреаля та був відомий активною участю у громадському житті, що допомогло родині Трюдо утвердитися як частині зростаючого франкомовного середнього та вищого класу Квебеку на початку ХХ століття. За материнської лінією, дідом Джастіна Трюдо був Джеймс Сінклер, канадець шотландського походження, котрий іммігрував до Канади з Шотландії та збудував з часом політичну кар'єру, будучи членом парламенту від Ліберальної партії та обіймаючи посаду міністра рибальства в кабінеті прем'єр-міністра Луї Сен-Лорана протягом 1950-х років [4].

Маргарет Сінклер страждала на недиагностований біполярний розлад, що підкріплювалось епізодами домашнього насильства та суперечок між батьками, емоційним дистанціюванням матері та її частими зникненнями з дому, як наслідок всі ці фактори спричинили в маленького Джастіна почуття заниженої самооцінки й глибокого суму, що, за його спогадами, залишило у ньому слід, що визначав його стосунки з людьми - потребу компенсувати материнське неприйняття [54, с.13]. У 1977 році, коли Джастіну було лише п'ять років, його батьки публічно оголосили

про своє розлучення, після якого П'єр Трюдо був вимушений самотійно займатись вихованням Джастіна та його двома молодшими братами., хоча Маргарет продовжувала відігравати активну роль у житті своїх дітей. Незважаючи на зусилля родини щодо збереження конфіденційності, ситуація залишалася під постійною увагою ЗМІ, й протягом багатьох років після цього повторювалися чутки про можливе примирення між П'єром та Маргарет, а преса спекулювала на будь-яких ознаках відновлення близькості. Юридичне розірвання шлюбу, котре було визнано Верховним судом Онтаріо в 1984 році, відбулося у ключовий момент у житті самого П'єра Трюдо: лише за місяць до цього він оголосив про свій намір піти у відставку з посади прем'єр-міністра, завершивши довгу та трансформаційну еру в канадській політиці. В своєму інтерв'ю 2009 року, Джастін, розмірковуючи про стосунки своїх батьків, описав зв'язок між П'єром і Маргарет як такий, що визначається глибокою прихильністю, але також несумісністю, що корениться в їхній різниці у віці та надзвичайних вимогах політичного життя: «Вони неймовірно, пристрасно, повністю кохали одне одного. Але між ними було 30 років різниці, і моя мама ніколи не була рівноправним партнером у тому, що охоплювало життя мого батька — його обов'язку, його країні» [63].

Джастін Трюдо провів більшість свого дитинства, живучи за адресою Сассекс Драйв, 24 в Оттаві – офіційній резиденції прем'єр-міністра Канади. З моменту народження Джастіна і до поразки його батька на федеральних виборах 1979 року, резиденція була не лише сімейним домом, а й епіцентром канадського політичного життя, поєднуючи в собі як домашній побут, так і часті державні візити, офіційні прийоми, постійну присутність охорони та увагу ЗМІ. У своїх мемуарах «Common Ground» Джастін зазначав, що, спостерігаючи за роботою свого батька на посаді прем'єр-міністра в дитинстві, з часом все більше замислювався над тим, що насправді означає ця робота, оскільки до цього професія державного службовця для нього була абстрактною. Ключовим стає момент, коли родина Трюдо після виборчої поразки змушена залишити резиденцію

прем'єра, що стало першим усвідомленням, що реальним «босом Канади», як називав юний Джастін свого тата, є народ, а не прем'єр [81, с.16-17].

Джастін описував свого батька як звичайного тата, який приділяв багато уваги своїм дітям, але паралельно виконував обов'язки прем'єра: для нього батько запам'ятався як надзвичайно залучений, практичний і емоційно теплий; той, хто дбав про дітей із перших років, виконував побутові обов'язки, заохочував до фізичної активності й різних видів спорту та діяльності, приділяв увагу культурному розвитку своїх дітей. Мати ж прагнула розширювати горизонти дітей у напрямках, які виходили за межі інтересів батька, зокрема наполягала на заняттях балетом, що однак не прижилися через соціальний дискомфорт дитини [81, с.21-22].

Під час спільних подорожей родини Трюдо завжди мали місце брифінги, зустрічі з міжнародними лідерами та дипломатами, що демонстрували для Трюдо-молодшого компетентність і глибокі знання, звідки той виніс для себе в майбутньому важливість особистих стосунків у зовнішній політиці. Так, кульмінацією особистого спостереження стає один з візитів Рональда Рейгана до Канади, коли Джастін чи не вперше бачить безпрецедентні заходи безпеки та усвідомлює масштаби події [81, с.19]. Значущими у спогадах є й поїздки урядовим літаком Boeing 707, де Джастін спостерігав специфіку політичної роботи батька, зокрема колегіальний і тривалий процес ухвалення рішень, у якому надавався пріоритет вислуховуванню позицій радників перед формуванням власної думки.

П'єр Трюдо мав дуже чіткі уявлення про те, яку освіту він хотів би для свого старшого сина: з самого початку він мав намір, щоб Джастін розпочав своє навчання у франкомовному ліцеї, де він би повністю занурився у франкомовне середовище, яке П'єр вважав необхідним для розуміння двомовної ідентичності Канади, водночас цінуючи суворі академічні традиції та культурну дисципліну, пов'язані з французькою моделлю освіти. Однак Маргарет Трюдо мала іншу точку зору на це питання, вважаючи, що її сини повинні отримати більш типове та

соціально інтегроване виховання, а не виховання, відокремлене елітними установами чи ізольованими привілеями. Маргарет наголошувала на важливості того, щоб її діти відвідували державну школу, де вони могли б зростати серед однолітків з різним походженням та розвивати почуття зв'язку з реальним життям [81, с.39]. В результаті Джастіна Трюдо в 1976 році було зараховано до франкомовної програми в державній школі Роккліфф-Парк, що стало компромісним рішенням його батьків.

Здобуття Джастіном Трюдо освіти в подальшому продовжилось в престижному франкомовному єзуїтському коледжі Jean-de-Brébeu в Монреалі, у 1994 році ним було здобуто рівень бакалавра мистецтв у Університеті Макгілла, а в 1998 році – рівень бакалавра педагогіки в галузі екології та географії в Університеті Британської Колумбії. Освітню траєкторію Джастіна Трюдо доцільно інтерпретувати не лише як здобуття формальних кваліфікацій, а як цілеспрямований процес формування особистого культурного капіталу та двомовної політичної компетентності, що мало наступні прояви. По-перше, франкомовна інституційна соціалізація в поєднанні з англomовним університетським досвідом сформували у Трюдо той типаж федерального лідерства, в межах якого двомовність виступає не як механізм компромісу, а як природне середовище політичного функціонування; оскільки Джастін виріс у сім'ї, де французька та англійська мови були рівноправними, це також забезпечило йому легкість комунікації у двомовній країні й сформувало здатність одночасно мислити в двох культурних кодах [52, с.2]. По-друге, соціалізація в єзуїтському коледжі та монреальському середовищі забезпечила Джастіну Трюдо раннє занурення в політичні й культурні чутливості Квебеку, що також додає додаткового розуміння природи співіснування двох ідентичностей в одній державі. По-третє, отримані мистецька освіта в галузі літератури та педагогічна підготовка мають особливе значення для сучасного політичного лідерства, яке значною мірою

спирається на здатність пояснювати, легітимізувати й морально обґрунтовувати свої політичні рішення.

В період між завершенням педагогічної підготовки та початком політичної діяльності Джастін Трюдо працював у сфері освіти, зокрема викладав у регіоні Ванкувера, а подальша громадянська активність Джастіна Трюдо суттєво посилила цей вектор. У 2002–2006 роках він очолював загальнонаціональну молодіжну програму Katimavik, створену за ініціативи П'єра Еліота Трюдо та тісно пов'язану з ідеєю громадянської єдності й волонтерської участі в Канаді. У політичному вимірі досвід керівництва Katimavik забезпечив йому навички управління організацією, фандрейзингу та публічних комунікацій, а також інтеграцію в мережі, що перебували на перетині громадянського активізму й інституційної політики, створюючи сприятливі передумови для подальшого політичного позиціонування з акцентом на участь, мобілізацію молоді та суспільну залученість. Він також входив до ради Канадського фонду боротьби з лавинами, де займався просвітницькою діяльністю на заході країни, співпрацював із провінційними урядами та приватним сектором і вперше побачив високу філантропічну культуру Західної Канади, зокрема участь бізнес-еліти Альберти у благодійних ініціативах [81 с.106].

Родина Трюдо постає у канадській політичній пам'яті як цілісна політична інституція, чия спадщина закорінена в низці ключових державотворчих епізодів і з якою постійно проводяться паралелі між Трюдо-старшим та Трюдо молодшим. Одним з таких проявів стало проголошення мультикультуралізму офіційною федеральною політикою 8 жовтня 1971 року — саме того року, коли народився Джастін Трюдо, що символічно поєднало родинну хронологію з одним із визначальних елементів модерної ідентифікаційної нарації Канади. Закон про офіційні мови, вперше ухвалений у 1969 році та згодом неодноразово переглянутий, так само втілював державницький проєкт П'єра Трюдо, спрямований на формування двомовного федерального громадянства. Ухвалення

Хартії прав і свобод у 1982 році закріпило пріоритет розбудови правової держави, що розглядається як центральний елемент політичної діяльності П'єра Трюдо та як фундаментальна конституційна основа для подальшого розвитку канадської політики [32].

Порівнюючи політичні погляди та практики П'єра та Джастіна Трюдо, варто в першу чергу наголосити на відмінності у типі лідерства та контексту, в якому воно реалізовувалось, відтак мова йде не лише про зіставлення змістовного і символічного лідерства, а про адаптацію до різних політичних екосистем. П'єр Трюдо діяв в епоху, коли лідерство було опосередковане елітними медіа та партійними структурами, а Джастін Трюдо сформувався в умовах, коли політичне лідерство частково продукується через безперервну публічну реалізацію і цілісність особистого політичного бренду. П'єр Елліот Трюдо сформувався як архетип політика-інтелектуала: конституційного модернізатора, раціоналіста та інституційного інженера, чий публічний образ будувався на юридичному мисленні та готовності вступати в конфронтацію з колективними ідентичностями, які, на його переконання, загрожували єдності Канади. Прикладом цього стала Жовтнева криза 1970 року, пов'язана з квебекським сепаратизмом, та застосування Закону про надзвичайні заходи, внаслідок чого репутацію П'єра Трюдо як захисника громадянських свобод було поставлено під сумнів, а сама криза перетворилась на ключовий кейс аналізу виконавчого ухвалення рішень в умовах політичного тиску [36, с.177]. Джастін Трюдо, натомість, еволюціонував у напрямі лідерського архетипу, більш характерного для пізньомодерної «медійованої політики»: з акцентом на емоційному інтелекті, перформативній автентичності та лібералізмі, зорієнтованому на визнання. Його пізніший електоральний образ безпосередньо аналізувався крізь призму так званої «політики знаменитостей і формуванні політичного бренду, відтак його публічна персона функціонувала як політичний ресурс, натомість його опоненти намагалися використати публічний статус Джастіна як інструмент політичної дискредитації [56, с.163].

2.2 Політична кар'єра Джастіна Трюдо до прем'єрства

Після смерті П'єра Трюдо у вересні 2000 року, Джастін почав приділяти все більший інтерес до своєї участі в лавах Ліберальній партії, поступово переходячи до активної участі в політичній діяльності, зокрема завдяки низці публічних та організаційних ролей. Громадська реакція на смерть його батька допомогла відновити національний інтерес до прізвища Трюдо, і в ліберальних колах Джастіна все частіше розглядали як фігуру з потенціалом для відродження іміджу партії та залучення нового покоління виборців. Окрім того, поїздки країною та інтенсивне спілкування з молоддю поступово спрямували увагу Трюдо на питання поколінневої зміни та дефіциту молодого голосу в політиці, відтак він дедалі чіткіше усвідомлював, що проблеми, які визначатимуть майбутнє Канади - освіта, довкілля, економічні перспективи молодих людей - потребують потужнішого представництва в політичному процесі, що сформувало передумови його перших кроків у бік партійного життя.

Паралельно Трюдо поступово входив у структури Ліберальної партії. На початку 2000-х він брав участь у партійних з'їздах, разом з олімпійською чемпіонкою Шармен Крукс співведучим вшанування Жана Крет'єна на лідерській конвенції 2003 року, а після поразки Ліберальної партії на федеральних виборах 2006 року Трюдо було призначено головою робочої групи з питань оновлення молодіжної політики партії, що було частиною ширших внутрішніх зусиль з відновлення та модернізації партії. Повноваження Трюдо були зосереджені на відновленні зв'язку партії з канадською молоддю, заохоченні їх до участі в політичному житті країни та інтеграції нових ідей у структуру та меседжі партії. На той період для Ліберальної партії, яка перебувала у найглибшій кризі за всю свою історію, дуже важливим було знайти вихід з виснажливої кризової ситуації, що склалась після десятиліть домінування у федеральній політиці з 1896 по 2006 рік, після чого ліберали опустилися на третє місце, поступившись не лише консерваторам Стівена Гарпера, а й Новій демократичній партії, яка на хвилі

популярності її лідера - Джека Лейтона, стала головним претендентом на формування федерального уряду [90, с.11].

Участь у роботі комісії дала йому нагоду провести широку консультацію з молоддю по всій країні, що виявило стратегічну проблему: молоді громадяни були готові діяти на індивідуальному рівні, долучатися до громадських організацій або екологічних ініціатив, але значно меншою мірою - до участі у виборах чи партійній політиці. У підсумковому звіті комісії, котрий було опубліковано восени 2006 року, Трюдо та його колеги навели ряд рекомендацій, котрі включали зосередження на питаннях, важливих для молоді, зокрема освіті, довкіллі, правах людини, зовнішній політиці; а також підтримку культури громадянської відповідальності [81, с.112]

Формальна політична кар'єра Трюдо розпочалася з прорахованого входження в електоральну політику в Квебеку - зокрема у федеральному виборчому окрузі Папіно в Монреалі. Формальним стартом парламентської кар'єри Трюдо стала боротьба за висування в окрузі Папіно у Монреалі. Цей округ був одним з найменших за площею, але надзвичайно густонаселених та соціально строкатих у Канаді, оскільки більшість його мешканців є іммігрантами, майже половина має рідною мовою не англійську й не французьку, а рівень доходів є нижчим за середньонаціональний.

У 2007 році він здобув номінацію на висування від Ліберальної партії, що стало для молодого політика критично важливим рубежем, оскільки це засвідчувало не лише зацікавлення з боку суспільства та однопартійців, а й готовність для Трюдо підпорядкуватися партійному добору кадрів та локальній організаційній політиці. На федеральних виборах 14 жовтня 2008 року Джастін Трюдо здобув свою першу перемогу, вигравши у Папіно з результатом 41,5 % голосів і відривом в близько 1200 голосів над чинною депутаткою від Блоку Квебеку (38,7 %) [86]. Для Ліберальної партії, що тоді загально демонструвала послаблення позицій під проводом Стефана Діона, виборчий успіх в окрузі з

високою часткою іммігрантів і відносною бідністю мав символічну вагу: цей випадок демонстрував здатність лібералів зберігати свої позиції на тлі наступу консерваторів та інших опонентів, а також давав новому депутату статус одного з небагатьох молодих облич у партії, що на той момент переживала кризу та мала нечисельну фракцію. Натомість для самого Трюдо це був перший тест особистого електорального потенціалу, котрий довів, що його підтримка виходить за межі традиційного ядра партії [90, с. 95].

В рамках своєї опозиційної діяльності як члена Палати громад канадського парламенту 40-го скликання, Трюдо загалом займав другорядну позицію, проте в 2009 році він отримав портфель опозиційного критика з питань молоді та мультикультуралізму, а згодом – громадянства й імміграції. У цій ролі він активно виступав у профільному Комітеті з громадянства та імміграції, критично оцінюючи урядові ініціативи, спрямовані на посилення покарань за «нелегальну міграцію» та протидію так званій «людській контрабанді» [45, с. 17].

Електоральна ситуація під час федеральних виборів 2011 року виглядала наступним чином: масова підтримка квебекськими виборцями Нової демократичної партії створила безпрецедентний випадок, коли до Палати громад потрапили десятки маловідомих кандидатів, проте це не завадило Стівену Гарперу здобути парламентську більшість. Натомість решта канадських виборців, особливо в Онтаріо, котрі були налякані перспективою уряду соціал-демократів, масово перетікали від лібералів до консерваторів. Останні будували кампанію довкола мотиву економічної стабільності, водночас систематично атакуючи лідера лібералів Майкла Ігнат'єва за його нібито відсутність «канадського коріння» та політичну неавтентичність. Ігнат'єв, попри видатну академічну біографію, виявився неспроможним адаптуватися до вимог сучасної виборчої конкуренції, демонструючи відстороненість і професорську манеру спілкування. Як наслідок, Ліберальна партія зазнала найгіршого результату в історії, вперше опинившись на

третьому місці з 34 мандатами, тоді як НДП стала офіційною опозицією, а Ігнат'єв був вимушений подати у відставку [54, с.23].

Тривалі внутрішні конфлікти поступово руйнували партію зсередини, підриваючи стратегічну єдність і послаблюючи її організаційний потенціал. Частина старших депутатів виявилася неготовою до нових електоральних реалій, покладаючись на колишні заслуги й недооцінюючи потребу в оновленні виборчої стратегії. На ширшому рівні занепад лібералів відбувався в контексті глобального ослаблення «партій-брокерів», що традиційно об'єднували різні соціальні групи й утримували центристські коаліції: у XXI столітті такі партії дедалі частіше втрачали здатність виконувати інтегративну функцію через зростання ідеологічної поляризації та фрагментацію електорату.

На фоні вище окреслених кризових явищ, діячі Ліберальної партії все частіше звертались саме до Трюдо як до потенційного відновлювача бренду партії, незважаючи на недосвідченість в політичній діяльності. Проте його можливе лідерство сприймалося водночас як останній шанс для лібералів, продиктований радше безвихіддю, ніж ретельно прорахованою стратегією. На цьому тлі смерть очільника парламентської опозиції, лідера Нової демократичної партії Джека Лейтона влітку 2011 року стала для Трюдо моральним каталізатором і нагадуванням про відповідальність політика перед родиною, суспільством і державою, спонукаючи його переосмислити власну місію й відмовитися від ідеї покинути політику.

Паралельно політичний ландшафт Канади зазнавав суттєвого загострення. Здобувши більшість, Гарпер перейшов до значно агресивнішого стилю управління, зосередженого на скороченні державних програм, дерегуляції енергетичного сектору та прискореному розвитку трубопровідної інфраструктури. Для прогресивного електорату це стало сигналом тривоги, і Трюдо почав позиціонувати себе як символічний лідер спротиву консервативному курсу, однак його перші політичні виступи підкреслювали нестачу дисципліни й досвіду:

емоційний вигук на адресу міністра Пітера Кента під час суперечки про Кіотський протокол спричинив публічний скандал і змусив Трюдо вибачитися; невдала фраза у франкомовному інтерв'ю про можливу підтримку квебекської незалежності за умов тривалого правління Гарпера викликала хвилю критики, а театралізоване пояснення в кулуарах парламенту спричинило глузування в медіа. Попри помилки, Трюдо вирізнявся важливою якістю — здатністю автентично взаємодіяти з канадським суспільством. Як зауважив журналіст Джонатан Кей, його глибоке знання канадської популярної культури й легкість, з якою він називав франко- й англійські музичні гурти, свідчили про природність, а не про завчений політичний сценарій [54, с.25].

Поразка 2011 року запустила процес пошуку нового лідерства й ідентичності Ліберальної партії: тимчасовий лідер Боб Рей призначив Джастіна Трюдо опозиційним критиком з питань вищої освіти, молоді та аматорського спорту, розширивши таким чином його політичне портфоліо й дозволивши йому активніше вибудовувати репутацію «голосу молодого покоління» у федеральній політиці. Паралельно Трюдо брав участь у численних партійних та благодійних заходах, поступово збільшуючи його впізнаваність поза межами Квебеку.

Особливий резонанс у формуванні масового сприйняття Трюдо мав благодійний боксерський поєдинок із сенатором-консерватором Патріком Бразо 31 березня 2012 року, організований у рамках акції Fight for the Cure для збору коштів на боротьбу з раком. У поединку, який до того часу позиціонувався як двобій між «худим спадкоємцем династії» та «атлетичним сенатором-ветераном» і де букмекери віддавали перевагу Бразо, Трюдо несподівано здобув технічний нокаут у третьому раунді [50]. Для Трюдо цей поєдинок показав радикальну зміну медійного образу на більш впевнений та стійкий, що суттєво збільшило сприйняття його як потенційного лідера партії.

На тлі глибокої організаційної кризи лібералів, падіння до третьої партії та гострої потреби в оновленні, восени 2012 року Трюдо оголосив про участь у

виборах лідера Ліберальної партії Канади. Його кандидатура одразу стала «фронтраннером»: більшість конкурентів визнавали за ним перевагу в упізнаваності, харизмі та здатності зібрати пожертви, але критикували за нестачу управлінського досвіду. Кампанія Трюдо вирізнялася акцентом на «сильному середньому класі» як головному адресаті партійної політики, орієнтацією на позитивну риторику та спробами відмежуватися як від неоліберальної спадщини пізніх ліберальних урядів, так і від консервативної «політики страху» Стівена Гарпера [18]. Висуваючи свою кандидатуру на посаду очільника Ліберальної партії, він часто у своїх промовах апелював до багатокультурного характеру Канади, до досвіду свого округу Папіно та до фундаментальної ідеї різноманітності як сили, що формує національну ідентичність, наголошуючи на необхідності поєднання економічного зростання з екологічною відповідальністю, фактично передбачаючи майбутні дебати про вуглецеве ціноутворення та енергетичні проекти. Значну увагу він приділяв питанню примирення з корінними народами, називаючи їхнє місце центральним для майбутнього країни, а також темі середнього класу, котрий на той момент стикався зі стагнацією доходів, зростанням витрат і борговим навантаженням, що, власне, й визначало політичний порядок денний наступних років [90, с.12].

Результати лідерських перегонів 14 квітня 2013 року засвідчили безпрецедентний масштаб підтримки: Трюдо здобув 78,8 % поданих голосів та понад 80 % «зважених пунктів», перемигши в усіх, крім п'яти, виборчих округів країни; явка склала понад 82 % зареєстрованих членів і «прибічників» партії. У сучасній історіографії ці результати тлумачаться як момент «внутрішньопартійного плебісциту довіри», який надав новому лідерові надзвичайно сильний мандат на реформування організаційної структури, механізмів відбору кандидатів і програмної лінії лібералів: так, Х. Кларк у своєму аналізі виборчої поведінки канадців у цей період констатував, що вже на етапі лідерської кампанії Трюдо успішно конвертував у підтримку комбінацію сімейної

політичної спадщини й власного публічного образу, тоді як суто ідейні розбіжності між кандидатами відігравали другорядну роль [35, с. 704].

Після обрання лідером Трюдо зіткнувся з парадоксом довіри, оскільки його сильні сторони, як от публічна видимість, харизма та символіка «нового покоління», водночас були і вразливостями, адже опоненти могли репрезентувати ці якості в негативному контексті. Ключовим допередвиборчим моментом стало рішення Трюдо у січні 2014 року виключити ліберальних сенаторів зі складу загальнонаціональної парламентської фракції Ліберальної партії. Цим кроком Трюдо стали позиціонувати як реформатора, готового дисциплінувати власну партію; також це рішення дозволило новому очільнику партії зайняти морально вигідну позицію у протиставленні консервативним наративам про патронаж та лобізм [80]. Важливо, що це рішення також стало переконливим інституційним сигналом, який привернув значну медійну увагу та чітко диференціював Трюдо як від уряду Гарпера, так і від Нової демократичної партії. Також цей випадок засвідчує раннє розуміння Трюдо того, що напередодні виборчої кампанії суспільство робить висновки про потенційні управлінські наміри з подібних символічних рішень, особливо тоді, коли законодавчі досягнення для опозиції структурно обмежені.

Серед пріоритетів суспільної думки канадців напередодні парламентських виборів 2015 року, згідно з даних соціологічного опитування Abacus, більшість респондентів – 47%, визначала проблеми в економіці та ринку праці, відображаючи таким чином вплив всесвітньої економічної кризи 2008 року, подальшої рецесії протягом наступного десятиліття, падіння вартості національної валюти – канадського долара - та цін на енергоносії на світових ринках, відтак на цьому фоні традиційні для канадського виборця питання охорони здоров'я, довкілля, а також окремі аспекти культурного життя були відкладені на третій план [35, с.702]. В даному контексті логічним для більшості канадських виборців було зростання прихильності до представників Ліберальної партії та конкуруючої разом

з нею в опозиції Нової демократичної партії, як більш компетентних в економічних питаннях, порівняно з урядовцями-консерваторами, з якими виборці часто пов'язували вище окреслені проблеми.

Федеральна виборча кампанія 2015 року та її результати мали історично драматичний характер: Ліберальна партія зростає з 36 мандатів на момент розпуску парламенту до 184 місць і сформувала уряд більшості, тоді як Консервативна партія скоротила представництво до 99 місць, а Нова демократична партія — до 44. В аналітичному вимірі ліберальний прорив можна пояснити через три взаємопов'язані механізми: персоналізація політики довкола лідера партії — Джастіна Трюдо, чия постать суттєво впливала на електоральні вподобання канадців; контраст між негативною кампанією консерваторів і позитивною риторикою лібералів; а також опора лібералів на середній клас, фокусуючись на його зростанні [53, с.166]

2.3 Політичні та управлінські погляди Джастіна Трюдо

У політику Трюдо увійшов як символ оновлення та прогресу, мобілізувавши виборців динамічною кампанією та сформувавши свого часу феноменальне медійне явище — так звану «Трюдоманію». З точки зору політичної науки, Джастіна Трюдо варто характеризувати як лідера трансформаційного типу, що проявляється в таких управлінських якостях, як делегування, колективне прийняття рішень, етична риторика, мотивація виборців і прагнення до коаліцій у міжнародній політиці. На практиці дані підходи були особливо виражені в перші роки урядування Трюдо, оскільки вони супроводжувалися частковим виконанням обіцянок і опорою на команду радників, яка стала важливою складовою формування його стилю управління [61, с.1-2].

Журналіст та політичний оглядач Стівен Махер, спостерігаючи за виборами лідера Ліберальної партії, сприймав Джастіна Трюдо радше як знаменитість із хорошою зовнішністю, відомим прізвищем і відкритими манерами, але з

мінімальним політичним досвідом та поверхневими поглядами, що виглядали позірними. На тлі політичних опонентів з опозиційних партій, Трюдо-молодший здавався надто легковажним учителем та новачком, який за попередні роки діяльності в лавах парламенту не залишив глибокого сліду, проте Джастіна вирізняла природна знаменитість і харизма: він був молодим, привабливим, ближчим до попкультури, ніж до класичної політики, привертав увагу скрізь, навіть коли ще не був депутатом, і завжди ставав центром тяжіння в будь-якій компанії [54, с.8] . Махер також згадує першу зустріч із ним у пабі Darcy McGee's, під час якої Трюдо справляв враження людини з внутрішньою впевненістю й усвідомленням власної ролі спадкоємця політичної династії, «принца», на якого орієнтувалася мережа впливових союзників батька, що й робило його кандидатуру хоч якось правдоподібною.

У допрем'єрський період Трюдо систематично пов'язував своє лідерство з концептом «sunny ways» Вільфріда Лор'є, репрезентуючи політику як оптимістичну, конструктивну та позбавлену цинізму, що існує на противагу прямому негативним кампаніям і конфронтаційному стилю врядування. У партійній артикуляції лібералів «Sunny Ways» подається як керівна філософія та електоральний мандат на політику надії [74]. Також в ранніх меседжах лідерства Трюдо політика різноманіття, що згодом стала основою ідеології Ліберальної партії, позиціонувалася як організуючий принцип національної ідентичності. На посаді прем'єр-міністра він інституціоналізував цей підхід у програмних виступах на кшталт «Diversity is Canada's Strength», прямо пов'язуючи різноманітність складу кабінету, впевненість у міграційній політиці та національну єдність [8]. Крім того, допрем'єрська ідеологія Трюдо закріплювала економічну легітимність за категорією середнього класу, на який Ліберальна партія робила ставку напередодні виборів 2015 року.

Трюдо на своїй посаді діяв в умовах, коли міжнародна увага до канадських політичних лідерів традиційно мінімальна, і тому глобальна публіка сприймає

його переважно через фільтр власних ідеологічних уявлень і стереотипів про Канаду. Останні включають образ країни як доброзичливої, безпечної, екологічно відповідальної, толерантної та «м'якої» альтернативи США. Для правих критиків за кордоном Трюдо уособлює надмірне втручання держави в життя, високе оподаткування та політичну коректність; для міжнародних прогресистів він став антиподом першого президенства Трампа в США, політики Brexit і антиімміграційних рухів [56, с.3]. Дослідник канадської політичної історії Алекс Мерленд зазначав, що Джастін Трюдо став одним з небагатьох лідерів «middle-power»-країни, кому вдалося здобути глобальну впізнаваність і стати елементом світової попкультури, проте визначити сутність його політичного бренду однозначно неможливо, оскільки він формувався у взаємодії різних аудиторій, комунікаційних середовищ та політичних контекстів [56, р.2].

Період раннього прем'єрства Трюдо характеризувався надзвичайною глобальною медійною увагою; його присутність у виданнях про моду та культуру, на кшталт *Vogue*, персональний стиль, так звана «дипломатія шкарпеток», коли Джастін одягав на офіційні зустрічі шкарпетки нестандартного вигляду; популярність у соцмережах і часті потрапляння в розважальні формати сприяли перетворенню його на символ відкритості, молодості та доступності. На відміну від часів його батька, в епоху цифрової комунікації візуальні образи циркулюють миттєво, і політичні меседжі часто поступаються місцем емоційним або естетичним враженням, в наслідок чого більшість людей впізнавали Трюдо передусім через вірусні фото та відео, тоді як реальну політичну програму й рішення його уряду добре розуміє лише обмежене коло міжнародних спостерігачів [56, с.3].

Центральним інструментом трансформаційного підходу Трюдо була міжвідомча взаємодія в межах уряду: він одночасно обіймав посади прем'єра та міністра міжурядових справ, підкреслюючи таким кроком важливість діалогу федерального уряду з провінційними. Урядові конференції, численні

спеціалізовані ради та федерально-провінційні угоди стали ключовими механізмами узгодження політики у сферах охорони здоров'я, енергетики, внутрішнього ринку, екології тощо. Внутрішня робота уряду Трюдо також була вибудована навколо колективної координації: виїзні засідання Кабінету Міністрів і підготовка канадської позиції до переговорів щодо Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (NAFTA) охоплювали широку консультативну інфраструктуру - від дипломатів і економістів до військових експертів. Окремим виміром стала Молодіжна рада при канадському уряді, котра уособлює прагнення Трюдо включати молодь до політичних процесів в країні. Її рекомендації, наприклад, щодо примирення з корінними народами, були інтегровані навіть у його виступи на міжнародних форумах [61, с.5-6]. Водночас Трюдо у своїй риториці намагався дистанціюватися від ідеологізованих підходів нових демократів та консерваторів, наголошуючи на відкритості до експертів і співпраці, що поєднувалось зі спробами зробити сміливі та символічно важливі кроки, як, наприклад, пропозиції легалізувати канабіс [90, с.13]

В ідеології Джастіна Трюдо політика розмаїття та репрезентації була включена безпосередньо до визначення належного врядування, яскравим прикладом чому став перший склад кабінету міністрів: гендерний паритет і видима різноманітність були подані не як кадровий вибір, а як принцип управління, що функціонує на нормативному та інструментальному рівнях. Такий підхід узгоджується з ширшим риторичним позиціонуванням Джастіном Трюдо Канади як принципово плюралістичної спільноти, а також з академічними інтерпретаціями його постнаціонального дискурсу як ідеологічної спроби переосмислити національну згуртованість поза межами єдиної ідентичності [16].

У 2019 році, вже перебуваючи на посаді прем'єра, Трюдо пояснював, що його управлінська філософія ґрунтується на переконанні: якщо політик береться за справу, то повинен діяти рішуче й цілеспрямовано, формуючи уряд, здатний відображати спільні цінності та відповідати на найскладніші виклики часу. Він

також наголошував на необхідності зібрати найталановитіших людей, аби шукати рішення у сферах примирення, боротьби зі зміною клімату та відновлення спроможності середнього класу отримувати вигоду від сучасних економічних моделей [90, с.10]

На практиці зміни політичного стилю Трюдо під час перебування на чолі уряду мали наступні прояви: участь у «парадах гордості», публічне декларування захисту ідей фемінізму, емоційна відкритість та яскрава медійність, зокрема активна комунікація з громадськістю і прагнення закріпити практику зворотнього зв'язку між владою та суспільством. Також трансформації зазнали принципи державних призначень, оскільки замість традиційного патронажу уряд Трюдо зробив акцент на гендерній та етнічній різноманітності серед понад півтори тисячі посад - від членів рад та трибуналів до суддів і керівників установ. Частка жінок, представників видимих меншин та корінних народів істотно зросла вже за перші три роки нового підходу [90, с.240].

Після переобрання Трюдо дедалі чіткіше наголошував на відмінностях між лібералами та консерваторами, що сприяло подальшому укріпленню електоральних меж. Протести проти газопроводу Coastal GasLink у 2020 році стали новою точкою поляризації: ліберали та нові демократи схилилися до підтримки протестувальників, тоді як консерватори вимагали силового розв'язання. Початковий заклик Трюдо до діалогу, а потім різка зміна позиції на користь демонтажу блокад висвітлила новий вимір поляризації, де громадяни почали оцінювати політичні дії не за їхнім змістом, а за тим, до якого табору належить політик [87, с.38].

Отже, формування політичного лідерства Джастіна Трюдо постає як результат складної взаємодії біографічних, сімейних, соціалізаційних та інституційних чинників, що поступово конвертувалися в специфічний тип публічної легітимності. Дитинство в «публічному просторі» прем'єрської резиденції, досвід сімейної кризи, поєднання символічного тягаря політичної

династії з потребою особистої самореалізації, а також цілеспрямована освітня траєкторія сформували у Трюдо здатність одночасно існувати в різних культурних і політичних кодах. Його ранній професійний шлях - викладацька діяльність і робота в громадських організаціях - заклав основу для політичного стилю, зорієнтованого на комунікацію, участь і мобілізацію, а не на класичну елітарну дистанцію між владою та суспільством. У цьому сенсі спадщина родини Трюдо виступає не лише як ресурс символічного капіталу, але й як структурне середовище, що сформувало у Джастіна глибоке розуміння природи влади, її обмежень і залежності від суспільної довіри.

Політична кар'єра Трюдо до прем'єрства демонструє поступовий і водночас стратегічно вивірений перехід від громадянського активізму до інституційної політики в умовах глибокої кризи Ліберальної партії. Його успіх у соціально строкатому окрузі Папіно, діяльність у парламенті як опозиційного критика та подальше сходження до партійного лідерства відбувалися на тлі занепаду традиційної «партії-брокера» і зростання електоральної поляризації. Трюдо зміг запропонувати лібералам не стільки завершену ідеологічну програму, скільки оновлений спосіб політичної артикуляції — персоналізований, емоційно відкритий і символічно насичений. Перемога на лідерських виборах 2013 року та тріумфальна кампанія 2015 року засвідчили здатність Трюдо конвертувати поєднання сімейної спадщини, медійної впізнаваності й апеляції до середнього класу в ефективний електоральний ресурс, що дозволив лібералам повернутися до влади після майже десятилітнього занепаду.

Водночас ідеологія та політичний стиль Джастіна Трюдо сформувалися як продукт пізньомодерної «медійованої політики», у якій символи, образи та емоційні наративи набувають не меншого значення, ніж програмні положення. Орієнтація на «sunny ways», інституціоналізація політики різноманіття, трансформаційний стиль управління та активне використання медійних інструментів створили образ лідера нового покоління, який позиціонує Канаду як

прогресивну, інклюзивну та відкриту державу. Разом із тим, така персоналізація політики посилила й уразливість Трюдо до поляризації та символічних конфліктів, де оцінка його рішень дедалі частіше відбувалася через призму ідентичнісних протиставлень.

РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА УРЯДУ ДЖАСТІНА ТРЮДО

3.1 Політика в сфері економіки та соціального забезпечення

Від самого початку економічна політика Трюдо позиціонувала федеральну фіскальну політику як інструмент інклюзивного зростання, що передбачав інфраструктурні інвестиції та цільові податкові пільги для «середнього класу» у поєднанні з підвищенням оподаткування для найбільш заможних. Федеральний бюджет 2016 року мав на меті реалізувати цей підхід, запровадивши вищу верхню ставку податку на доходи фізичних осіб у 33 % понад визначений поріг, прямо презентуючи пакет як такий, що поєднує перерозподіл і підтримку зростання [37]. Даний крок було обгрунтовано прагненням використати цільові податкові пільги й трансферти для посилення попиту, паралельно інвестуючи у довгострокову спроможність, що відповідало й ранньому пріоритету уряду на дефіцитах як обмежених у часі інструментах, а не як структурному зобов'язанні. Після пандемії COVID-19 фіскально-макроекономічне середовище істотно змінилося: прискорилося інфляція, зросли відсоткові ставки, а політична економія доступності, зокрема житла й вартості життя, вийшла на перший план. Зовнішні інституції макронагляду, зокрема МВФ, неодноразово наголошували на потребі узгоджувати фіскальну політику з цілями дезінфляції та зберігати надійні фіскальні «якорі», що мало обмежувати розширення соціально-інвестиційного підходу [41].

У перші роки правління Джастін Трюдо намагався конвертувати власну міжнародну популярність та харизматичний імідж у практичні економічні вигоди для Канади, застосовуючи модель «економічної дипломатії». В рамках цього принципу він вибудовував активні контакти з керівниками провідних транснаціональних корпорацій та інституційних інвесторів, презентуючи Канаду як привабливий простір для капіталовкладень, однак попри масштабні кампанії з просування вище окреслених ідей, довгострокових результатів ця стратегія не

дала: великі інвестори не здійснили значних вкладень у канадську економіку, а динаміка прямих іноземних інвестицій, як підкреслювали офіційні звіти, залишалася похідною від глобальних, а не персоналістичних чинників.

На фоні невдалого налагодження економічної співпраці з Китаєм, змінилося і ставлення уряду до приватного сектора: від початкової орієнтації на партнерство з динамічними технологічними корпораціями Трюдо перейшов до моделі підтримки компаній, залежних від державних субсидій і контрактів. Прикладом цьому став провал проєкту Sidewalk Labs у Торонто, котрий виявив крихкість співпраці з глобальними технологічними гігантами, тоді як націоналізація трубопроводу Trans Mountain стала символом нової логіки урядування, за якої держава перебирає економічні ризики на себе, а межа між державою й бізнесом помітно розмивається. Також Трюдо замість технократичного управління дедалі більше спирався на політичні фактори, що створювали ілюзію динамічного лідерства, але рідко забезпечували системний результат. Більшість амбітних проєктів - від Канадського інфраструктурного банку до програм інноваційних закупівель, озеленення або Індо-Тихоокеанської стратегії - залишалися частково реалізованими або перетворювалися на символічні імітації дії [87, с.50].

Найбільш структурно значущим інструментом соціальної політики уряду Трюдо на початку його каденції стала програма соціальної допомоги на виховання дітей, що був спроектований для надання вищих виплат сім'ям із низькими та середніми доходами та для скорочення дитячої бідності. Бюджет 2016 року визначив максимальні річні розміри виплат і прямо пов'язав дизайн програми з покращенням становища сімей [40; 14]. Згодом уряд публічно позиціонував впровадження цієї програми як ключове досягнення в наданні допомоги середньому класу, тим самим закріпивши її одночасно як політичний інструмент і як елемент урядового нарративу [21]. Статистичні дані з часом стали засвідчувати помітне скорочення дитячої бідності в роки після запровадження програми. Зокрема, дані Канадського обстеження доходів Statistics Canada за 2017 рік

зафіксували зниження частки дітей, які проживають нижче офіційної межі бідності, порівняно з 2016 роком [29]. Міжнародні та аналітичні організації також розглядали політику підтримки доходів як ефективний важіль: матеріали UNICEF підкреслюють досяжність скорочення дитячої бідності за умови дієвих грошових трансфертів і відзначають прогрес Канади в порівняльному контексті [28, с.6].

Також уряд Трюдо прагнув інституціоналізувати скорочення бідності як федеральну ціль із чітко визначеними орієнтирами та інструментами вимірювання, задля чого в 2018 році було оприлюднено документ «Opportunity for All» - першу в історії Канади національну стратегію скорочення бідності, яка встановила конкретні цілі: зниження на 20 % від рівня 2015 року до 2020 року та на 50 % - до 2030 року. Стратегія створила управлінську рамку, в межах якої скорочення бідності стало підзвітною політичною сферою із зобов'язанням відстежувати прогрес і публічно звітувати [57]. Згодом ці прагнення були законодавчо закріплені через Закон про зменшення бідності, який кодифікував цільові показники та посилив вимогу наявності федеральної стратегії скорочення бідності. У 2020 році офіційний рівень бідності різко знизився: офіційна статистика частково пов'язувала це зі впровадженням масштабних доходних підтримок у відповідь на економічні зупинки під час пандемії COVID-19, проте подальші дослідження засвідчили зростання бідності після згорання екстрених програм і на тлі інфляційного тиску, оскільки у 2022–2023 роках рівні бідності повернулися близько до допандемічних значень [30;31].

Соціальна політика доби Трюдо не обмежувалася суто грошовими трансфертами; вона також робила наголос на додаткових доплатах до заробітку, спрямованих на підвищення життєздатності низькооплачуваної праці та зменшення бідності серед працюючих. Федеральний Бюджет 2018 року здійснив ребрендинг і розширення урядової програми «Working Income Tax Benefit», котра позиціонувалась урядом не як заміна праці, а як її доповнення, що підтримує участь у ринку праці та гідність зайнятості [10]. Академічні дослідження

канадської економіки та соціальної політики розглядають доплати до заробітку як важливі інструменти політичного дизайну, водночас підкреслюючи наявні компроміси: баланс між підтримкою доходів і уникненням надмірної складності або викривлень стимулів [33].

Житлова сфера стала тим доменом, де соціально-інвестиційна держава Трюдо зіткнулася з найжорсткішими структурними обмеженнями: фінансіалізацією, дефіцитом пропозиції, муніципальним зонуванням, демографічним зростанням і динамікою відсоткових ставок. Уряд Трюдо здійснив активне «повернення» до житлової політики через запуск у 2017 році Національної житлової стратегії - довгострокового плану, поданого як масштабне федеральне зобов'язання щодо доступності та результатів [25]. Ухвалений на цьому фоні Закон про Національну житлову стратегію визнавав право на належне житло як фундаментальне право людини, закріплене в міжнародному праві, та створював інструменти підзвітності для моніторингу прогресу. Водночас критичні оцінки з боку громадянського суспільства та експертного середовища стверджували, що структура програми, темпи її реалізації та фінансова конфігурація є недостатніми для відповіді на стрімко загострену кризу доступності житла; зокрема аналітика організації «Canadian Centre for Policy Alternatives» трактує Національну житлову стратегію як важливе повернення федеральної ролі в житловій політиці, але ставить під сумнів адекватність досягнутих результатів з погляду реальної доступності [89].

У пізніший період правління Трюдо, особливо за умов меншості лібералів і співпраці з Новою демократичною партією, соціальна політика поширилася на сферу цільової доступності медичних послуг. Тимчасовий урядовий план надання стоматологічної допомоги (2022–2024) був спроектований як неоподатковувана виплата для відповідних сімей із доходом нижче встановленого порогу. В свою чергу, перший законодавчий крок до загальнонаціональної фармацевтики було здійснено через законопроект С-64, який закріплює принципи та надає

повноваження для поетапної імплементації універсальної фармацевтики, з початковим фокусом на контрацепції та препаратах для лікування діабету. Подібні ініціативи з доступності охорони здоров'я демонструють готовність уряду Трюдо розширювати державу загального добробуту в окремих секторах за сприятливих політичних умов; чітку стратегію, сформовану федералізмом, питаннями фіскальної сталості та потребою поступово вибудовувати публічну легітимність для розширеного покриття.

Загальні результати діяльності уряду Джастіна Трюдо в економічній та соціальній сфері дають змішану, але аналітично узгоджену картину: серед досягнень уряд вибудував стійку архітектуру підтримки доходів, скорочення бідності та інших важливих соціальних програм. Натомість уряд зіткнувся з двома стійкими викликами, які соціальна політика сама по собі розв'язати не може, зокрема мова йде про слабе зростання продуктивності відносно інших країн зі схожими економічними показниками. Ринково орієнтовані критики ставили під сумнів такі елементи економічної політики Трюдо, як її фіскальний масштаб, толерантність до дефіцитів і ефективність перерозподілу, інколи стверджуючи, що податково-трансфертні зміни дають менший ефект для середнього класу, ніж заявлено, або створюють викривлення. Прогресивні та громадянські критики, навпаки, часто наголошують, що втручання Трюдо були надто малими щодо глибоких структурних нерівностей, а правозорієнтована риторика в житловій політиці чи стратегії подолання бідності потребують сильніших зобов'язальних механізмів і швидших матеріальних результатів [57, с. 12].

3.2 Політика мультикультуралізму та прав людини

Канадська система прав людини ґрунтується на конституційних правах, федеральному антидискримінаційному законодавстві та статутних положень принципу мультикультуралізму, на основі чого політика уряду Трюдо перезапустила та заново акцентувала їх зміст. Ядром канадського дискурсу

рівності є стаття 15 Хартії про права і свободи, яка тлумачиться як захист рівності, тобто уваги до різноманітних наслідків, а не лише формально однакового ставлення; Канадський акт про права людини забезпечує федеральну рамку розгляду скарг на дискримінацію, визначає заборонені підстави та механізми примусу, натомість Акт про мультикультуралізм закріплює статутне зобов'язання його збереження й розвитку та вимагає від федеральних інституцій узгоджувати свою практику з цією політикою, зокрема через звітність [9].

Найхарактернішим кроком Трюдо стало перенесення мультикультуралізму зі сфери окремої політики у площину окремої доктрини легітимності: на початку прем'єрства він прямо визначав різноманіття як конститутивну основу канадського успіху та пов'язував репрезентацію (в тому числі й різноманітний склад кабінету) з політичною легітимністю, котра продукується через видиму інклюзію в керівництві та інституціях. Ще одними характерними рисами є посилення антирасистських ініціатив і рамок рівності зайнятості, а також гуманітарний прийом і політика поселення, котрі трактуються як втілення канадського плюралізму, а не лише як інструменти ринку праці [17].

Визначальною рисою періоду Трюдо стало чітке визнання «системного расизму» як об'єкта державної політики: Антирасистська стратегія Канади 2019–2022 років була запущена з цільовим фінансуванням і принципами, спрямованими на федеральне лідерство, посилення громад і підвищення суспільної обізнаності, що призвело до символічного переходу від рамок індивідуальної дискримінації до системного аналізу подібної поведінки, а також створення програмних інструментів, що інтегрують питання рівності між відомствами, а не ізолюють їх в одному міністерстві [15].

Політика мультикультуралізму доби Трюдо включала конкретне програмне управління та звітність, а її результати фіксували розширення інвестицій і програмної діяльності, демонструючи управлінський патерн: «фінансувати громадську спроможність та антирасистську роботу, зберігаючи статутну систему

звітності» [77]. Це відповідало підходу «інтеграційної інфраструктури», в рамках якої держава не розглядала мультикультуралізм як цілісну структуру, що виникла самостійно, а інвестує в громадянське суспільство, публічну освіту та локальні проєкти для зменшення дискримінації й підтримки участі нацменшин в суспільному житті. Проте практика демонструвала інакші результати: так, риторика Трюдо стосовно ультраправих угруповань, діяльність яких спрямована проти національних меншин та імігрантів особливо посилилась після теракту в Ісламському культурному центрі Квебека 29 січня 2017 року, в ході якого місцевим жителем Александром Біссоннетом було вбито 6 та поранено 19 осіб. Прем'єр-міністр після цієї трагедії виступив перед Палатою громад з заявою, в котрій теракт було описано як релігійно вмотивований, а також висловлювалась солідарність з мусульманською та іншими релігійними громадами, діючи таким чином в рамках політики мультикультуралізму [77]. У наступних коментарях щодо зростання екстремізму в Квебеку та Канаді загалом Трюдо розкритикував ультраправу групу La Meute, назвавши її членів «расистами» та висміявши використання ними символів собачої лапи на футболках як поведінку «ponos» - розмовного квебекського терміну, що означає дурість або невігластво [2].

Особливо високі надії на прем'єра Трюдо покладались з боку корінних народів, яким Трюдо обіцяв історичне примирення й повне прийняття Декларації ООН про права корінних народів (UNDRIP), оскільки той у своїх виступах визнавав історичні несправедливості та заявляв про намір змінити підхід Канади до даної політики, але реалізація виявилася надзвичайно складною: так, Шеріл Лайтфут підкреслює, що уряд фактично «танцює» між риторикою та структурними обмеженнями: приймає зміст Декларації, але чинить опір її реальному впровадженню [54, с.4].

У взаємовідносинах центрального та провінційних канадських урядів з нащадками корінних американців мали місце також акти громадянської непокори, котрі стосувались інфраструктурних проєктів, реалізація яких загрожувала стану

довкілля тих земель, що перебувають у безпосередній власності індіанських племен. Показовим випадком стала серія протестів землевласників Ветсуветен проти будівництва трубопроводу Coastal GasLink (CGL) через 190 кілометрів племінної території без належного для цього дозволу, всіляко перешкоджаючи будівельним роботам. Протести тривали протягом 2019-2020 років а супроводжувались численними судовими процесами, що по чергово завершувались як на користь землевласників, так і на користь будівельних компаній; блокадами залізничних шляхів задля перешкоджання будівництва, арештами захисників земель Ветсуветен та низкою акцій солідарності в Британській Колумбії, Онтаріо та Квебеку. Зрештою переговори між представниками Ветсуветена та урядами Канади та Британської Колумбії призвели до попередньої угоди щодо земельних прав корінних американців у цьому районі [51].

3.3 Уряд Джастіна Трюдо в умовах глобальних, суспільних та політичних криз

У різних кризових контекстах уряд Джастіна Трюдо прагнув діяти послідовно та дотримуючи принципу легітимності у своїх рішеннях, трактуючи останнє не лише як конституційну чи процедурну умову, а й як конкретний розподільчий результат. Передбачалось, що легітимність посилювалась у випадках, коли громадяни безпосередньо відчуватимуть захист з боку держави і коли дана політика була узгоджена з питомо канадськими цінностями - рівність, інклюзія, кліматична відповідальність. Ця логіка врядування виявилася ефективною в умовах гострих шоків, зокрема у 2020 році, проте в подальші роки все більше за урядом Трюдо ставав все більш вразливим до проявів кризових явищ та їх наслідків: тиск проблем доступності життя, спірні кліматичні інструменти та зростання інституційної недовіри сформували політичне середовище, у якому кризові рішення дедалі частіше інтерпретувалися крізь призму сумнівів у компетентності урядовців.

Початкова реакція уряду Джастіна Трюдо на пандемію COVID-19 була побудована на чітко окресленій установці, котра ставила в пріоритет забезпечення стабілізації економічних процесів в країні: ряд державних програм мали на меті сприяти швидкому надходженню ліквідності до домогосподарств і фондів оплати праці з метою запобігання ланцюговому колапсу попиту та довготривалій підтримці ринку праці в умовах карантинних обмежень. Правова та програмна основа державної підтримки під час пандемії відображала в загальному передбачала широке охоплення, швидкі виплати, спрощені шляхи доступу до ресурсів, що було виправдано умовах надзвичайної ситуації, однак структурно підвищувало ризики переплат і подальших суперечностей щодо дотримання критеріїв. Дані Канадського обстеження доходів надають винятково чіткий емпіричний індикатор стабілізаційного підходу: приріст післяподаткових доходів у 2020 році був особливо відчутним серед домогосподарств із низькими доходами й був переважно зумовлений програмами підтримки доходів, запровадженими під час локдаунів; офіційний рівень бідності в Канаді знизився до 6,4 % у 2020 році порівняно з 10,3 % у 2019 році [39].

Політика канадського уряду в сфері клімату за часів Джастіна Трюдо поєднувала в собі як інституційні, так і економічні моделі вирішення проблематики змін у навколишньому середовищі, проте початковою її проблемою стала позиція попереднього уряду на чолі з консерватором Стівеном Гарпером, яка ґрунтувалася на тому, що канадська політика боротьби зі зміною клімату була фактично недієздатною, оскільки ліберальні уряди нібито надавали перевагу постійним консультаціям над прямими діями [90, с.200]. Попри таку риторику, сам уряд консерваторів зазнав невдачі у виконанні навіть власних мінімальних цілей: рівень викидів залишався найгіршим серед розвинутих країн, натомість прогнозувалось зростання цих показників на 10 % до 2030 року при необхідності їх скорочення щонайменше на 30 % [90, с.201]. Маючи вище згадані умови, на перших етапах нова ліберальна команда навіть припускала постановку перед

собою більш амбітних кліматичних цілей, ніж у консерваторів, однак швидко стало очевидно, що навіть досягнення наявної мети буде непростим завданням, натомість критика з боку НДП та Зелених підштовхувала уряд до більшого радикалізму в цьому питанні. Наріжним каменем моделі ціноутворення стала федеральна фіскальна рамка, яку встановлювало канадське законодавство: мова йде про оподаткування підприємств на предмет шкідливих викидів у повітря, а також про посилення контролю та звітності.

Прогрес уряду Джастіна Трюдо у виконанні кліматичних зобов'язань став найвідчутнішим за три десятиліття: вперше після низки провалених цілей, що були поставлені до цього, країна наблизилась до реалістичного виконання Паризьких зобов'язань, частково завдяки можливості використання міжнародних вуглецевих кредитів. На цьому тлі опозиційна політика ставала дедалі менш конструктивною: консерватори на чолі з Ендрю Шером відмовилися від деталізованого кліматичного плану, а нові демократи поєднували критику стосовно будівництва трубопроводу в Альберті з максималістськими обіцянками, створюючи ризик руйнування компромісної моделі Трюдо між інтересами Альберти та національними екологічними цілями [90, с.235].

Ситуацію загострила перемога Джейсона Кенні в Альберті у 2019 році, що спричинила скасування провінційного вуглецевого податку та відмову від ліміту викидів на нафтоносні піски. На фоні цього консервативні уряди Онтаріо, Нью-Брансвіку та Альберти послабили власні цілі, зменшивши шанси Канади на відповідність Паризьким угодам, відтак, питання звелось не до вибору моделі політики, а до готовності країни виконувати міжнародні зобов'язання взагалі. У відповідь Трюдо сформулював кліматичну політику як моральний імператив: нинішнє покоління — перше, що розуміє масштаб проблеми, й останнє, здатне її вирішити [90, с.237].

Наприкінці 2023 - на початку 2024 року вуглецева фіскальна політика на центральне поле боротьби в канадській політичній економії, дедалі частіше

переосмислюючись як проблему, що впливала на вартість життя, переставши сприйматись суспільством як екологічний інструмент. Рішення уряду тимчасово призупинити дію вуглецевого податку загостило дискусії щодо принципів однаковості та справедливості й було широко інтерпретоване як сигнал електоральної вразливості ліберального уряду [58]. Як результат, кліматична політика доби Трюдо функціонувала в умовах перманентної кризи, яка потребує стабільних і надійних інструментів у довгостроковій перспективі, що могло б завдавати труднощів у випадках зміни суспільних настроїв.

З моменту обрання членом Палати Громад, а згодом і прем'єр-міністром, Джастін Трюдо дедалі частіше ставав мішенню ворожої та насильницької риторики, значна частина якої поширювалася в соціальних мережах, а правоохоронні органи протягом багатьох років реагували на численні достовірні погрози вбивством Трюдо, його родини або інших посадовців [55]. Ескалація антиурядових настроїв стала особливо помітною в лютому 2019 року під час серії протестів «United We Roll» на Парламентському пагорбі, де члени руху «жовтих жилетів» висували звинувачення Трюдо у «зраді». Високопосадовці, зокрема секретар Таємної ради Майкл Вернік, публічно попереджали, що подібного роду риторика, яка лише підсилювалась протестним рухом, лише підбурюватиме громадян до насильства під час майбутніх виборів [88]. Під час виборчої кампанії 2019 року погрози в бік Джастіна Трюдо продовжувалися: так, зустріч діячів Ліберальної партії з виборцями у Міссіссозі було відкладено через загрозу безпеки високопосадовців [7].

Занепокоєння щодо безпеки урядовців досягло піку після інциденту 2 липня 2020 року, коли озброєний резервіст канадської армії з Манітоби протаранив ворота урядової резиденції Рідо-Хол і проїхався територією, де проживають прем'єр-міністр і генерал-губернатор. Хоча жоден з високопосадовців не був присутнім, зловмисник мав при собі вогнепальну зброю і залишив записку, зміст якої був у дусі ультраправої конспірології: мова йде про твердження, що Трюдо

перетворює Канаду на «комуністичну диктатуру», що призупинення роботи парламенту під час пандемії було незаконним, а карантинні обмеження приховують в собі політичні репресії [71]. Реакція на інцидент була поляризованою: критики звинуватили канадські ЗМІ у применшенні значення того, що здавалося спробою вбивства, тоді як інші звинуватили лідерів опозиції в тому, що їм знадобився майже тиждень, щоб засудити напад або висловити стурбованість безпекою Трюдо, його родини та генерал-губернатора, натомість сам Трюдо відмовився розпалювати напруженість, лише коротко подякувавши силовим структурам за їх професіоналізм під час виконання службових обов'язків [3].

Найбільш масштабною суспільною кризою періоду перебування Джастіна Трюдо при владі стали події 2022 року, пов'язані з так званим «Конвоєм свободи» - серіями протестів транспортних перевізників та солідарних з ними громадян проти введеної обов'язкової вакцинації від коронавірусу для в'їзду в країну сухопутним транспортом. Протести змусили уряд здійснювати свої повноваження на межі між громадянськими свободами та забезпеченням публічного порядку, прикладом чому стало тимчасове застосування Закону про надзвичайні ситуації на території провінцій, де антиурядові протести мали місце.

На початку 2020-х років Трюдо керував країною в умовах уряду меншості, зокрема після виборів 2019 і 2021 років і стикався з наростанням системних тисків: інфляцією та житловою кризою, консолідацією опозиційних меседжів і виборчою втомою після майже десятиліття при владі. У таких обставинах кризове врядування дедалі більше обмежувалось прагненнями стабілізувати ситуацію до завершення урядової каденції. До кінця грудня 2024 року кількість депутатів-лібералів, які публічно закликали до відставки Джастіна Трюдо, зросла до 21, але внутрішньопартійні настрої свідчили про ще глибшу кризу: ЗМІ повідомляли, що приблизно 50 депутатів-лібералів — близько третини всієї фракції — приватно хотіли, щоб Трюдо пішов з посади лідера, паралельно шукаючи нову компромісну фігуру. Так, депутат від Онтаріо Чандра Ар'я публічно зазначила, що Христя

Фріланд «здається людиною, навколо якої можуть згуртуватися члени фракції», назвавши її одночасно «життєздатною та обнадійливою альтернативою» Трюдо [66]. Також протягом грудня 2024 року за відставку Джастіна Трюдо з посади лідера Ліберальної партії висловились й фракції провінцій Онтаріо, Нової Шотландії та Онтаріо.

Опозиційні партії скористалися зростаючим невдоволенням у лавах лібералів: зокрема лідер Консервативної партії П'єр Пуальєвр у своїй заяві згадував про напружені стосунки між Трюдо та Фріланд в момент розгортання політичної кризи, припустивши, що Трюдо фактично втратив контроль над власним кабінетом [79]. Лідер Нової демократичної партії Джагміт Сінгх, чия партія час від часу продовжувала підтримувати уряд в окремих голосуваннях, публічно наголосив на необхідності відставки Трюдо та тому, що політична криза в середовищі лібералів відволікає їх від вирішення нагальних проблем канадського суспільства [67]. Очільниця Партії зелених Елізабет Мей також прокоментувала політичну кризу, охарактеризувавши її безпрецедентною в канадській політиці, що відображає ширше національне відчуття нестабільності та , по суті, історичного значення [34]

Ще одним ключовим питанням цієї кризи стало подальше перебування міністра фінансів Христі Фріланд на своїй посаді та в канадському уряді в цілому: на фоні інформації про можливу її заміну на кандидатуру Марка Карні, Трюдо під час тривалих особистих розмов з Фріланд запевняв останню, що він цінує її внесок в роботу уряду і хоче, щоб вона залишилася в Кабінеті міністрів на іншій керівній посаді, запропонувавши їй відповідальність за управління відносинами Канади зі Сполученими Штатами, проте це не передбачало можливості керування канадською дипломатією в цілому. Фріланд, в свою чергу, негативно відреагувала на пропозицію, відповівши прем'єр-міністру, що не може надійно керувати цим напрямком без підтримки та повноважень [6].

Результати цієї розмови поставили під сумнів не лише подальшу долю Фріланд в команді Трюдо, але й питання надійності та політичної репутації уряду, на фоні чого Марк Карні, котрого розглядали як нового міністра фінансів, почав переглядати свою готовність до цієї посади, враховуючи нестабільну політичну ситуацію та подальшу ескалацію кризи. Вранці понеділка, 16 грудня 2024 року, Фріланд зв'язалася з Трюдо телефоном і повідомила йому про своє рішення повністю піти у відставку з канадського уряду, згодом у своєму зверненні до прем'єр-міністра повідомивши: «Щоб бути ефективним, міністр повинен говорити від імені прем'єр-міністра та з його повною довірою. Приймаючи своє рішення, ви чітко дали зрозуміти, що я більше не користуюся цією довірою» [4].

Відставка Фріланд також відбулася на тлі дедалі серйознішого геополітичного та економічного тиску: нова адміністрація президента США Трампа серед своїх передвиборчих обіцянок погрожувала запровадити масштабні 25-відсоткові тарифи на канадські товари, що може мати руйнівні наслідки для економіки Канади, особливо у виробництві, енергетиці та сільському господарстві. Також рішення Фріланд про відставку було прийнято за кілька годин до того, як вона мала виступити з осінньою економічною заявою уряду, котра мала окреслити оновлені бюджетні прогнози уряду, пріоритети витрат та економічні перспективи, особливо на фоні відсутності чіткого плану дій на випадок розгортання США «тарифної війни» проти Канади.

Отже, аналіз внутрішньої політики уряду Джастіна Трюдо в економічній, соціальній, правозахисній та кризовій площинах засвідчує наявність цілісної, але внутрішньо напруженої моделі врядування, в основі якої лежала ідея легітимності через інклюзію, захист і перерозподіл. У соціально-економічній сфері уряд Трюдо послідовно намагався відновити та розширити інструментарій держави загального добробуту, зосереджуючись на підтримці доходів, скороченні бідності, допомозі сім'ям із дітьми та низькооплачуваним працівникам. Запровадження програми допомоги малозабезпеченим сім'ям, національної стратегії скорочення бідності,

доплат до заробітку та окремих елементів розширення доступу до медичних послуг стало структурно значущим зрушенням у канадській соціальній політиці. Водночас економічна політика Трюдо виявила обмежену здатність розв'язувати глибинні структурні проблеми — слабе зростання продуктивності, кризу доступності житла та зростання вартості життя, що дедалі більше підривало суспільну підтримку соціально-інвестиційної моделі.

Політика мультикультуралізму та прав людини за урядування Трюдо набула статусу не лише окремого напрямку, а й фундаментального принципу легітимації державної влади. Інклюзія, репрезентація, боротьба із системною дискримінацією та публічне визнання історичних несправедливостей були інтегровані в управлінські практики й публічну риторику уряду. Водночас саме в цій сфері найяскравіше проявився розрив між нормативними деклараціями та інституційною реалізацією: питання примирення з корінними народами, впровадження Декларації ООН про права корінних народів і конфлікти навколо інфраструктурних проєктів засвідчили обмеженість федерального маневру в умовах федералізму, судових процедур і економічних інтересів. Подібним чином антирасистські ініціативи та політика мультикультуралізму, попри символічну й програмну активність, не змогли повністю нейтралізувати зростання поляризації, ультраправих наративів і політично мотивованого насильства.

У кризових умовах пандемії COVID-19, кліматичних викликів, соціальної радикалізації та політичної нестабільності початку 2020-х років уряд Трюдо продемонстрував здатність до швидкого реагування й масштабної мобілізації ресурсів, однак водночас виявив структурну вразливість довготривалої моделі управління. Екстрені доходні програми ефективно стабілізували економіку в короткостроковій перспективі, але згодом посилили фіскальні та інфляційні ризики. Кліматична політика, попри досягнення реального прогресу у виконанні міжнародних зобов'язань, стала осередком електоральної та міжрегіональної конфронтації. Нарешті, загострення безпекових загроз, протестні рухи й

внутрішньопартійна криза 2024 року, кульмінацією якої стала відставка Христі Фріланд, продемонстрували ерозію управлінської згуртованості та виснаження легітимності уряду.

РОЗДІЛ 4. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УРЯДУ ДЖАСТІНА ТРЮДО

4.1 Загальна характеристика та основні напрямки дипломатії

У березні 2016 року Стефан Діон, перший з міністрів закордонних справ в уряді Джастіна Трюдо, окреслив філософську основу, що визначала початковий напрямок зовнішньої політики нового ліберального уряду, використовуючи термін «відповідальне переконання» - концепцію, адаптовану з праць німецького соціолога Макса Вебера, котра розрізняла етику переконання (дія виключно на основі принципу) та етику відповідальності (дія з урахуванням наслідків). Діон стверджував, що зовнішня політика Канади за Трюдо інтегруватиме обидва підходи, ґрунтуючись на ліберально-демократичних цінностях, а також визнаючи необхідність прагматичного прийняття рішень у складному міжнародному середовищі [5]. Діон наголосив, що уряд Трюдо прагнув відновити широку взаємодію зі світом після того, що ліберали характеризували як період відносної відстороненості та вузьких союзів за уряду Стівена Гарпера. Оновлений підхід передбачав навіть налагодження контактів з авторитарними урядами, підкреслював поновлену відданість Канади основним світовим інституціям, включаючи Організацію Об'єднаних Націй, та міжнародним зусиллям у боротьбі зі зміною клімату [12]. Також міністром було спростовано давнє уявлення про Канаду як про «чесного посередника» світу, що, на його думку, стало асоціюватися з позицією надмірного нейтралітету, запропонувавши натомість позиціонування Канади як «справедливого та рішучого миротворця», який готовий відстоювати свої цінності, водночас конструктивно взаємодіючи з усіма членами міжнародної спільноти [5].

Зовнішню політику Канади за часів Джастіна Трюдо доцільно трактувати як гібридну доктрину, що намагалася поєднати ціннісно орієнтований ліберальний інтернаціоналізм, прагматичний торговельно-безпековий реалізм, зумовлений географією (Сполучені Штати) та системним суперництвом великих

держав (передусім Китай), а також багатосторонність держави середньої потужності («middle power»), зорієнтовану на правила, інституції та коаліційне вибудовування впливу. Уряд Трюдо послідовно сигналізував, що міжнародну роль Канади слід інтерпретувати крізь призму «порядку, заснованого на правилах», водночас розглядаючи внутрішню легітимність як форму зовнішньополітичного капіталу — тобто як наративний ресурс для проєкції довіри та морального авторитету за кордоном. Ця модель виявлялася найбільш ефективною тоді, коли канадські цілі збігалися з консенсусом союзників (наприклад, північноамериканська координація відновлення в період пандемії; позиції НАТО щодо стримування в Європі), і ставала крихкою у ситуаціях структурної залежності від ринкової чи безпекової ситуації або тиску великих держав де нормативні меседжі мали обмежену примусову силу.

Найбільш виразною нормативною інновацією періоду Трюдо стала Феміністська міжнародна політика допомоги, котру було впроваджено в 2017 році, яка прямо поставила гендерну рівність та розширення прав і можливостей жінок у центр канадської політики розвитку та інтегрувала «феміністський підхід» у низку напрямів дій, як от людська гідність; економічне зростання; довкілля і кліматичні дії; інклюзивне врядування; мир і безпека. Дана політика функціонувала як доктрина ідентичності Канади на зовнішньополітичній арені та як спосіб заявити про лідерство у ціннісно орієнтованій дипломатії та відмежуватися від транзакційного підходу великих держав [23].

Також зовнішня політика епохи Трюдо діяла в межах принципу економічного державотворення, зробивши його ще одним центральним елементом дипломатії: торговельні угоди розглядалися як інструменти диверсифікації та стратегічної автономії, особливо після шоку американського протекціонізму й тарифних конфліктів у період адміністрації Дональда Трампа. Під керівництвом Джастіна Трюдо Канада уклала три ключові угоди про вільну торгівлю, які переосмислили її становище в глобальній економічній архітектурі.

Першою серед таких угод стала Комплексна економічна та торговельна угода (СЕТА) з Європейським Союзом, яка ознаменувала найамбітніше розширення канадської торговельної політики з часів NAFTA, забезпечивши доступ до ринку з понад 500 мільйонами споживачів, скасувавши більшість тарифів, посиливши регуляторну співпрацю та поглибивши зв'язки в інвестиціях, закупівлях та послугах. Доповнюючи цей євроатлантичний вектор, Канада приєдналася до Комплексної та прогресивної угоди про Транстихоокеанське партнерство (СРТПП), яка мала на меті лібералізувати торгівлю, посилити інвестиційні потоки та встановити спільні стандарти праці, захисту навколишнього середовища та інтелектуальної власності серед економік Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Перегляд північноамериканської торгівлі завершився Угодою між Канадою, США та Мексикою (CUSMA), що стала критичним оновленням застарілої структури NAFTA, проведеної в умовах сильного тиску з боку протекціоністської адміністрації Трампа. Зберігаючи безмитний доступ до США, що є життєво важливим для канадської економіки, CUSMA запровадила модернізовані правила, що регулюють ланцюги поставок автомобільної продукції, цифрову комерцію, захист праці, інтелектуальну власність та врегулювання суперечностей. Оцінюючи ширшу зовнішньополітичну позицію уряду Трюдо, видання «The Economist» зазначило, що відносини Канади як зі Сполученими Штатами, так і з Китаєм, попри моменти напруженості, виявилися «більш стійкими», ніж вказували щоденні політичні наративи [1].

Канадсько-американські відносини за Трюдо ілюструють базову структурну реальність, в якій Канада не має остаточної стабільності в питанні, чи працювати з американським напрямом, оскільки вона змушена управляти ним постійно. Період Трюдо головним чином охоплює два різні американські контексти: деструктивну фазу епохи Трампа та фазу реінституціоналізації за адміністрації Джо Байдена.

Вищезгадана торгівельна угода з США (CUSMA) є одним з головних досягнень уряду Трюдо у сфері економіко-безпекової стабілізації, в контексті чого для Канади було важливим збереження примусових механізмів врегулювання спорів і гарантованого доступу до ринку, що перетворилось на стабілізатор національної безпеки в умовах асиметричних відносин зі Сполученими Штатами. Після завершення каденції Дональда Трампа – у лютому 2021 року Джастін Трюдо та Джо Байден запустили дорожню карту перезапуску канадсько-американських відносин, прямо визначивши співпрацю як міжвідомчу та таку, що охоплює реагування на COVID-19, кліматичні амбіції, оборону і безпеку, а також спільні ціннісні зобов'язання, ставши прикладом того, як дипломатія епохи Трюдо інституціоналізувала співпрацю через рамкові документи, зменшуючи фактор нестабільності двосторонніх відносин і формуючи напівформальну дисципліну порядку денного [68].

Зовнішньополітична спроможність уряду Трюдо щодо Латинської Америки була обмежена структурною значимістю північноамериканського напрямку та накладанням глобальних криз на можливість розбудови повноцінних відносин. В цілому політика Канади в латиноамериканському регіоні здебільшого відтворювалася через торгівлю та відповідні нормативні документи, показовим прикладом чого є угода CUSMA, особливо в контексті взаємовідносин з Мексикою. У тих випадках, коли уряд Трюдо все ж формував ширшу регіональну позицію, він переважно спирався на багатосторонні платформи та наративи верховенства права, а не на односторонню регіональну проєкцію сили, що узгоджується з традиційним канадським підходом держави середньої потужності.

У період правління Трюдо Угода про всеосяжну економічну та торговельну співпрацю з Європейським Союзом (СЕТА) позиціонувалась як така, що поєднує розширений доступ до ринків із зобов'язаннями, які вважаються сумісними із соціальними та екологічними нормами. Юридичне

повідомлення ЄС про тимчасове застосування СЕТА з 21 вересня 2017 року має принципове значення, оскільки демонструє наступне: у функціональному вимірі угода реально діяла впродовж каденцій Трюдо, навіть попри те, що процеси ратифікації в окремих державах-членах ЄС залишалися політично контроверсійними. Торгівельна угода з ЄС слугувала ширшому наративу Трюдо, а саме позиціонуванню Канади як ліберальної торговельної демократії, що протистоїть протекціонізму, водночас підкріплюючи власну легітимність через «прогресивне» обрамлення торгівлі як сумісної з соціальними та екологічними цінностями [38].

В контексті взаємовідносин Канади та Великої Британії, особливо після розгортання останньою процесу виходу з членства в Європейському Союзі, уряд Трюдо поставив у пріоритет збереження доступу до тамтешнього ринку, уклавши Угоду про безперервність торгівлі між Канадою та Великою Британією, яка набула чинності 1 квітня 2021 року і зберегла ключові переваги СЕТА для британського напрямку, прагнучи цим кроком насамперед уникнути припинення торгівлі, а вже потім переходити до переговорів щодо глибшої модернізації двостороннього режиму [27].

Хоча погіршення канадсько-китайських відносин мало багатofакторний характер, найбільш визначальним зламом стала подія 2018 року — затримання в Канаді фінансової директорки Huawei Мен Ваньчжоу на запит США про екстрадицію та подальше ув'язнення в Китаї канадців Майкла Ковріга і Майкла Спейвора, що на міжнародному рівні було широко інтерпретовано як «примусова дипломатія». Звільнення Ковріга і Спейвора у 2021 році після врегулювання справи Мен закріпило в канадському політичному дискурсі уявлення про готовність Китаю застосовувати консульський тиск як інструмент державної політики. Цей епізод суттєво трансформував позицію Трюдо щодо Китаю, різко звузивши простір для нормалізації взаємовідносин та посиливши

аргументи на користь курсу, заснованого на стійкості, зниженні ризиків і тіснішій координації з союзниками [20].

Індо-Тихоокеанська стратегія Канади, котра була оприлюднена у листопаді 2022 року, стала найбільш чітким документом стратегічної переорієнтації уряду Трюдо. Офіційний текст стратегії визначає Індо-Тихоокеанський регіон як центральний для довгострокового майбутнього Канади та наголошує на його економічному масштабі й щільності партнерських мереж. Водночас урядові довідкові матеріали прямо характеризують Китай як «дедалі більш деструктивного актора», що прагне формувати міжнародний порядок у спосіб, який розходиться з канадськими інтересами та цінностями. Індо-Тихоокеанська політика одночасно операціоналізувала три ключові імперативи епохи Трюдо: диверсифікацію торгівлі та інвестицій задля зменшення залежності від одиничних вразливих напрямів; узгодження дій з союзниками по регіону в сфері безпеки та технологічних ризиків; захист внутрішньої демократичної цілісності від іноземного втручання — проблеми, що набула особливої гостроти в пізні роки правління Трюдо, зокрема через публічні розслідування та урядове планування у сфері протидії дезінформації й прихованій іноземній діяльності [24].

Канадсько-індійські відносини стали однією з найгостріших зовнішньополітичних криз періоду правління Трюдо, оскільки поєднали зовнішню дипломатію з внутрішнім управлінням суспільними розколами, зокрема в контексті індійської діаспори в Канаді та звинувачень у втручанні Індії у внутрішні справи. Дипломатичний розрив після заяви Трюдо у вересні 2023 року про «достовірні звинувачення», що пов'язують індійських агентів із убивством Гардіпа Сінгха Ніджара на території Канади, швидко перейшов до взаємних вислань дипломатів, консульських збоїв і тривалої деградації двосторонніх відносин; при цьому повідомлялося, що розвідувальний обмін із союзниками був релевантним для канадських тверджень [47].

Політика Трюдо щодо Близького Сходу формувалася в межах тривалої канадської рамки залучення, зокрема багаторічної регіональної стратегії, зосередженої на безпеці та стабілізації, гуманітарній допомозі, підвищенні стійкості та дипломатичній взаємодії. Війна між Ізраїлем і ХАМАС після 7 жовтня 2023 року стала інтенсивним випробуванням балансувального підходу Трюдо: засудження нападів ХАМАС, підтримка безпеки Ізраїлю та водночас наростаюча увага до гуманітарного захисту і дотримання міжнародного гуманітарного права. Канада запровадила додаткові санкції відповідно до режимів спеціальних економічних заходів у відповідь на терористичні атаки ХАМАС, що відображає вибір безпеково-правових інструментів у координації з союзниками. Також, за повідомленнями Reuters, з 8 січня 2024 року Канада призупинила схвалення нових дозволів на експорт озброєнь до Ізраїлю, зберігаючи «паузу» з метою дотримання правил експортного контролю, які забороняють постачання, що можуть сприяти серйозним порушенням міжнародного права або насильству щодо жінок і дітей. В свою чергу, офіційне Міністерство закордонних справ Канади узагальнює межі дій і меседжів Оттави щодо Ізраїлю та Палестини, а відповідні заяви на міжнародних майданчиках ілюструють прагнення Канади підтримувати переговорне вирішення на основі формули двох держав, водночас наголошуючи на гуманітарному доступі та захисті цивільного населення [26].

4.2 Роль Канади в глобальній дипломатії та міжнародних організаціях

Одним із головних стратегічних напрямів зовнішньої політики Джастіна Трюдо стало прагнення повернути Канаду до статусу «активної середньої держави», або ж «middle power», яка не лише користується перевагами глобального порядку, а й формує його через дипломатичне лідерство, прогресивні норми та економічну співпрацю, зокрема в рамках своєї діяльності в міжнародних організаціях. Зовнішньополітична платформа Трюдо головним

чином позиціонувалась як спроба відродити роль Канади в епоху зростаючого геополітичного суперництва і послаблення багатосторонніх інституцій, що збігається з особистими переконаннями Джастіна, котрий на посаді прем'єра позиціонував Канаду як державу, яка захищає ліберальні цінності, права людини, кліматичну справедливість і гендерну рівність [87, с.53].

Участь у системі ООН була ключовим напрямом: з першого року урядування Джастіна Трюдо Канада оголосила про відновлення своєї ролі в миротворчих операціях та розвитку міжнародного права, паралельно звертаючи особливу увагу на рівноправність у глобальному розвитку, феміністичну допомогу, підтримку біженців та боротьбу з кліматичними змінами, про що Трюдо часто згадував у своїх промовах на Генеральних Асамблеях ООН [62]. Одним із найбільш амбітних зовнішньополітичних проєктів уряду Трюдо стала кампанія за місце в Раді Безпеки ООН на 2021–2022 роки, що стало прагненням відновити позиції, утрачені після невдачі 2010 року, коли країна вперше у своїй історії прогнала вибори за непостійне місце. Кампанія Трюдо будувалася на трьох складових: гуманітарному лідерстві, миротворчості та кліматичній дипломатії. Утім, незважаючи на масштабність зусиль, Канада прогнала вибори Норвегії та Ірландії у 2020 році, натомість сам факт поразки став наслідком суперечностей у зовнішній політиці Канади, зокрема обмеженого внеску в миротворчі операції та недостатньо виразної підтримки країн Глобального Півдня, проте це мало й внутрішньополітичний вимір, оскільки це стало також й ударом по міжнародному іміджу Трюдо, проте не стала приводом для безпосередньої політичної кризи [22].

Участь у миротворчих операціях була важливою, хоча й менш масштабною, ніж передбачали очікування ліберального електорату: уряд Трюдо розглядав миротворчі операції як інструмент повторного залучення, зокрема прийнявши у Ванкувері Міністерську конференцію ООН з миротворчості 2017 року, що зібрала делегації приблизно з 80 країн і започаткувала процес комюніке

та добровільних зобов'язань. Роль Канади як господаря конференції була формою інституційного підприємництва та спробою вплинути на те, як миротворчість має адаптуватися, звертаючи увагу на такі аспекти, як усунення прогалин спроможностей, швидке розгортання, захист цивільних, запобігання залученню дітей-солдатів тощо [82]. Започаткована Канадою програма Elsie Initiative у 2017 році, котра була спрямована на збільшення участі жінок у миротворчості, загалом була позитивно оцінена ООН, проте обсяги канадського контингенту залишались відносно низькими. Також Канада зробила внесок у операції MINUSMA - інтегрованого миротворчого контингент ООН у Малі, заснованого у 2013 році, надавши для нього стратегічні медичні та авіаційні ресурси, проте швидке завершення місії стало предметом критики, лише демонструючи, що канадська політика миротворчості за Трюдо мала радше символічний характер [65; 83]. Поза межами миротворчості участь Канади в ООН за Трюдо включала узгодження національної політики з «Цілями сталого розвитку», розглядаючи документ та його зміст як глобальний заклик до дії, а також фіксують внутрішні шляхи для його імплементації в межах країни зокрема [19].

Найпомітнішою роллю Канади в межах «Великої сімки» за часів Трюдо стало головування на саміті у 2018 році в місті Шарлевуа, Квебек. Офіційне комюніке саміту було побудоване навколо спільних цінностей - демократії, верховенства права та прав людини - і підтверджувало відданість порядку, заснованому на правилах, що відображало послідовний інституційний наратив уряду Трюдо [75]. Канадське головування також зробило акцент на розширенні економічних прав і можливостей жінок та інклюзивному зростанні, супроводжуючи ці пріоритети механізмами звітування про прогрес, зокрема формуванням Звіту про виконання рішень саміту щодо економічного залучення жінок. З політичної точки зору даний крок яскраво демонструє, що Трюдо використовував G7 як платформу для просування прогресивного бренду

канадської зовнішньої політики шляхом перенесення внутрішніх норм інклюзії у порядок денний самітної дипломатії. Саміт в Шарлевуа був важливим не лише через змістовні результати порядку денного, а й як тест інституційної згуртованості для його учасників: відмова тодішнього президента США Дональда Трампа від підписання спільної заяви та його публічні нападки на Трюдо продемонстрували крихкість механізмів консенсусу G7 в умовах націоналістичної дивергенції [82].

Політика НАТО за часів Трюдо найпереконливіше визначається операцією REASSURANCE та роллю Канади як держави-стримувача, що очолює багатонаціональну бойову групу в Латвії в межах посиленої передової присутності НАТО. Офіційні канадські повідомлення 2017 року свого часу підтверджували, що Канада візьме на себе лідерство у формуванні потужної багатонаціональної бойової групи в Латвії як одна з провідних країн-членів НАТО. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році латвійський напрям став центральним елементом натовської довіри до Канади. У червні 2022 року Канада і Латвія підписали спільну декларацію про посилення присутності канадського контингенту в країні, що передбачало розгортання передових командних елементів, додаткові підрозділи та оцінку умов переходу до більш масштабного рівня присутності [64]. Канада під час правління Джастіна Трюдо реалізовувала своє членство в НАТО як своєрідний простір лідерства, що стало унікальним випадком, коли держава середньої потужності здійснює командний вплив у стратегічно значущому геополітичному секторі, що перетворило цей фактор на найсильніший компонент «жорсткої сили» в багатосторонній політиці Трюдо та вагомий контраргумент критиці щодо обмеженої чисельності канадських контингентів у миротворчих операціях ООН.

Пріоритети оборонної політики уряду Трюдо були сформульовані у документі «Strong, Secure, Engaged» 2017 року — комплексній оборонній

стратегії, що визначила інвестиції у спроможності та безпосередньо пов'язала оборонну позицію Канади із союзницькими зобов'язаннями [72]. У квітні 2024 року уряд оприлюднив оновлене бачення оборони в документі «Our North, Strong and Free» прямо посилаючись на зростання інвестиційних траєкторій з 2017 року [59].

Стійкою точкою тиску в політиці НАТО за Трюдо залишався орієнтир витрат 2% ВВП, проте Канада постійно зазнавала регулярної критики з боку союзників, попри те, що оборонні видатки інших країни протягом більшої частини періоду залишалися нижчими за цей поріг. Аналіз Парламентського бюджетного офіцера від липня 2024 року прогнозував зростання військових витрат до пікового рівня - 1,49% у 2025–2026 рр з подальшою стабілізацією значно нижче союзницького орієнтиру — навіть за умови дотримання вимог щодо частки витрат на оснащення. Ці обставини суттєво впливають на переговорну позицію Канади в Альянсі: хоч її лідерство в рамках контингенту на території Латвії підсилює довіру, тривале недосягнення цілі 2% створює простір для союзницької критики та обмежує потенціал розширення ролей у майбутньому [85].

4.3 Канадсько-українські відносини за прем'єрства Трюдо

Двосторонні відносини між Оттавою та Києвом вирізняються значною історичною тяглістю, що бере свій початок із відновлення незалежності України після розпаду Радянського Союзу, а також послідовною та стабільною динамікою розвитку впродовж усього періоду їх існування. Важливими передумовами формування й поглиблення канадсько-українських зв'язків стали історичні та суспільні чинники, насамперед наявність чисельної та впливової української діаспори в Канаді. Саме Канада входила до числа перших держав, які офіційно визнали незалежність України, зробивши це 2 грудня 1991 року одночасно з Польщею, чим засвідчила політичну підтримку українського народу

та його прагнення до створення суверенної національної держави. Формалізація дипломатичних відносин між Україною і Канадою відбулася 27 січня 1992 року; вже у квітні того ж року розпочало роботу посольство Канади в Києві, тоді як українське дипломатичне представництво в Оттаві було відкрито в листопаді 1992 року. Подальша взаємодія двох держав ґрунтувалася на розгалуженій договірно-правовій та інституційній основі, що охоплює численні угоди, договори й меморандуми у сферах економіки, енергетики, безпеки, освіти, науки та інших напрямів співробітництва.

Відчутного посилення українсько-канадські відносини зазнали у зв'язку з початком російської агресії проти України, що розгорнулася після окупації Криму та початку бойових дій на Донбасі у 2014 році, а згодом й внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року. У руслі спільної позиції провідних західних демократій, зокрема Сполучених Штатів Америки та Європейського Союзу, канадський уряд, який упродовж останнього десятиліття очолював колишній лідер Ліберальної партії Канади Джастін Трюдо, послідовно вибудовував системне й довготривале партнерство з Україною. Ця політика передбачала надання Києву всебічної підтримки на міжнародно-політичному, економічному, дипломатичному та безпековому рівнях, що сприяло поглибленню стратегічного характеру двосторонніх відносин.

Починаючи з 2014 року, офіційна Оттава активно залучається до підтримки демократичних трансформацій в Україні, зокрема у сфері реформування судової влади, правоохоронних органів, децентралізації державного управління та протидії корупції, забезпечуючи фінансову, технічну й експертно-освітню допомогу. Відповідно до Стратегії зовнішньої політики України, ухваленої у 2021 році, Канада визначена одним із ключових партнерів України у питаннях безпеки, реформаторського порядку денного та практичної реалізації Угоди про вільну торгівлю, підписаної у 2016 році. Серед основних

пріоритетів цієї угоди виокремлюються лібералізація торговельно-економічних відносин, стимулювання інвестицій, спрощення візових процедур, а також розвиток співпраці в таких стратегічно важливих галузях, як енергетика, інформаційні технології, аграрний сектор, гірничодобувна й аерокосмічна промисловість [98].

Економічний вимір двостороннього співробітництва, особливо після набуття чинності Угоди про вільну торгівлю у 2017 році, сприяв поступовому зростанню обсягів канадсько-української торгівлі, динаміка якої, однак, була порушена спершу пандемією COVID-19, а згодом - повномасштабним вторгненням Російської Федерації в Україну. Структуру канадського експорту до України переважно формували паливно-енергетичні ресурси, промислове обладнання та високотехнологічна продукція, тоді як український експорт до Канади базувався насамперед на постачанні зернових культур, рослинної олії та металів. Незважаючи на відносно скромні абсолютні показники товарообігу, а також наявні системні проблеми українського ринку, зокрема недостатню прозорість регуляторного середовища й недовіру до судової системи, що стримувало притік іноземних інвестицій, двостороння торгівля в цілому демонструвала позитивну тенденцію. Так, станом на 2023 рік загальний обсяг товарообігу між Україною та Канадою сягнув 423,8 млн доларів США, що було досягнуто передусім за рахунок зростання канадського експорту, тоді як обсяги українських поставок залишалися на рівні близько 97,8 млн доларів [85, с.2]. Після початку повномасштабної війни канадський уряд скасував митні збори та торговельні обмеження щодо українських товарів, а також ініціював оновлення Угоди про вільну торгівлю, яке було завершене у 2023 році. Нова редакція документа охопила сфери цифрової торгівлі, посилення захисту інтересів бізнесу, а також суттєво розширила перелік товарів і послуг, що підпадають під режим лібералізованого доступу на ринки обох країн.

Водночас Канада посіла одну з провідних позицій у формуванні та реалізації санкційної політики щодо Російської Федерації, ставши однією з перших держав, які запровадили обмежувальні заходи після окупації Криму у 2014 році. Санкції були введені на підставі положень Закону про спеціальні економічні заходи та спочатку охоплювали обмежене коло фізичних і юридичних осіб. Якщо у 2014 році санкційний список налічував лише 10 суб'єктів, то на початку 2022 року він зріс до понад 400 осіб і компаній, щодо яких застосовувалися заходи з замороження активів, заборони фінансових операцій та обмеження на емісію цінних паперів. Подальше розширення санкцій відбулося у 2018 році після захоплення Росією українських військових кораблів у Керченській протоці, коли до списку було додано ще 129 суб'єктів. Наймасштабніший санкційний пакет був запроваджений після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році, внаслідок чого Канада ввела понад 1500 індивідуальних санкцій проти громадян та компаній Російської Федерації [43]. На сучасному етапі канадська санкційна стратегія зосереджена на притягненні до відповідальності російських посадових осіб, причетних до агресії проти України та грубих порушень норм міжнародного права, а також на системному обмеженні економічного потенціалу Росії шляхом підвищення вартості продовження воєнних дій.

Починаючи з 24 лютого 2022 року, Канада також запровадила комплексні секторальні економічні обмеження, що включали заборону експорту до Росії широкого переліку товарів, відкликання режиму найбільшого сприяння для Російської Федерації та Республіки Білорусь, блокування діяльності російських банків і фінансових установ, а також підтримку їх відключення від міжнародної платіжної системи SWIFT. Додатково було закрито канадський повітряний і морський простір для російських літаків і суден, запроваджено заборони на імпорт і експорт промислової продукції, дорогоцінних металів та технологій [85, с.10-11].

В енергетичному секторі Канада мала можливість діяти більш автономно порівняно з країнами Європейського Союзу, оскільки не перебувала в залежності від імпорту російських енергоносіїв. Це дозволило їй повністю припинити закупівлю російської нафти й газу, заборонити надання технологічних та інжинірингових послуг російським нафтогазовим компаніям, а також задекларувати готовність нарощувати власний видобуток і експорт енергоресурсів з метою часткового заміщення російських постачань на світовому ринку. Паралельно Оттава координувала свої дії з партнерами по «Великій сімці», Європейським Союзом та Сполученими Штатами Америки, приєднавшись до механізму встановлення граничної ціни на російську нафту на рівні 60 доларів США за барель. Цей інструмент дозволив скоротити нафтові доходи Росії без різкої дестабілізації глобального енергетичного ринку, хоча його ефективність з часом була частково нівельована появою так званого «тіньового флоту» застарілих танкерів, що ускладнюють контроль за транспортуванням російської нафти.

Окремим напрямом канадської політики стала конфіскація заморожених російських активів. Канада першою у світі на законодавчому рівні створила правові механізми для вилучення таких активів на користь України, ухваливши у червні 2022 року зміни до Закону про спеціальні економічні заходи. Ці поправки надали уряду повноваження конфісковувати майно, що належить або контролюється іноземними державами, їх громадянами чи пов'язаними особами, з подальшою можливістю спрямування вилучених коштів на відновлення постраждалої держави або компенсацію її громадянам. Водночас практична реалізація цього механізму наразі залишається обмеженою й охоплює лише два прецеденти: конфіскацію активів на суму 26 млн доларів США компанії Granite Capital Holdings Ltd., пов'язаної з Романом Абрамовичем, а також вилучення транспортного літака Ан-124, що належав російській авіакомпанії «Волга-Дніпро» [42].

Військово-технічний вимір співробітництва між Канадою та Україною традиційно належав до числа пріоритетних напрямів двосторонньої взаємодії, однак зазнав якісного та кількісного посилення після початку повномасштабної російської агресії 24 лютого 2022 року. Канадська участь охоплює широкий спектр заходів, зокрема сприяння реформуванню сектору безпеки й оборони України, розвиток спроможностей у сфері кібер- та інформаційної безпеки, постачання стрілецької зброї та засобів індивідуального захисту для Збройних сил України, а також активну залученість до багатосторонніх механізмів координації військової допомоги. Важливим елементом цієї співпраці ще з 2015 року була канадська тренувальна місія UNIFIER - перша постійна навчальна ініціатива такого типу, діяльність якої була тимчасово припинена у 2022 році, але відновлена вже в серпні того ж року на території Великої Британії, Польщі та Литви, з одночасним залученням канадських інструкторів до операції Interflex. У березні 2023 року мандат місії було продовжено до 2026 року, а її чисельність збільшено до 400 осіб; за весь період реалізації програми підготовку пройшли понад 40 тис. українських військовослужбовців. Канада також відіграє активну роль у координації навчальних процесів у межах Group for Security in Ukraine (SAG-U) та долучалася до планування і матеріального забезпечення низки міжнародних тренувальних ініціатив, при цьому міністр оборони Білл Блер не виключав можливості повернення канадських інструкторів безпосередньо в Україну за умови дотримання необхідних безпекових критеріїв [78].

Починаючи з 2022 року, Оттава надала Україні понад 5,5 млрд доларів США у формі прямої фінансової допомоги та кредитів, із яких близько 2 млрд доларів було спрямовано безпосередньо на потреби Збройних сил України, що дозволило Канаді увійти до п'ятірки провідних донорів. Обсяги цієї підтримки були закріплені в окремих статтях державних бюджетів Канади на 2023–2024 роки. Військова допомога також реалізовувалася в межах Комплексного пакета

допомоги Україні та у форматі Контактної групи з питань оборони України («Рамштайн»), зокрема шляхом постачання пального, медичних матеріалів і модульних мостів, а також через участь у тематичних коаліціях з артилерії, бронетехніки, протиповітряної оборони, безпілотних систем і розмінування. До конкретних прикладів постачань належать протитанкове й стрілецьке озброєння, засоби індивідуального захисту, а також 155-мм гаубиці M777, передані у квітні 2022 року, разом із регулярними поставками боєприпасів.

Із розгортанням масштабних програм західної військової допомоги Канада передислокувала два транспортні літаки C-130J Hercules для забезпечення логістики постачання озброєнь в Україну та розпочала передачу броньованих машин Senator: спочатку у кількості восьми одиниць, надалі - у межах контракту на 200 машин загальною вартістю понад 90 млн доларів США. У 2023 році Оттава приєдналася до так званої «танкової коаліції», передавши Україні вісім танків Leopard 2A4 та профінансувавши створення ремонтного центру на території Польщі. Незважаючи на відсутність у власному арсеналі винищувачів F-16, Канада долучилася до відповідної міжнародної коаліції, надавши фінансову й технічну підтримку підготовці українських пілотів у розмірі понад 60 млн доларів США, що включало мовну підготовку, забезпечення навчальних центрів, а також закупівлю запасних частин і боєприпасів. У сфері протиповітряної оборони Канада профінансувала закупівлю систем NASAMS у Сполучених Штатах Америки, надала боєприпаси та підтримала спільні ініціативи союзників. Під час саміту НАТО у Вільнюсі в 2023 році Канада виступила співініціатором декларації країн G7 щодо безпекових гарантій для України, а 24 лютого 2024 року Джастін Трюдо та Володимир Зеленський підписали двосторонню Угоду про безпекову співпрацю, яка передбачає виділення 3 млрд канадських доларів на макрофінансову й військову допомогу, розвиток оборонно-промислового комплексу, взаємодію у сфері розвідки, кібербезпеки та поглиблення стратегічного партнерства [41].

Канада також послідовно підтримала українську «Формулу миру», проголошену Президентом України Володимиром Зеленським у листопаді 2022 року, та взяла участь у всіх ключових міжнародних заходах, спрямованих на її просування, зокрема зустрічах у Копенгагені, Джидді, на Мальті, у Давосі та під час Мирного саміту у Швейцарії в червні 2024 року. В Угоді про безпекову співпрацю окремо зафіксовано намір Оттави сприяти реалізації положень «Формули миру», насамперед у тих сферах, де Канада володіє відповідними компетенціями, серед яких важливе місце посідає продовольча безпека. Хоча скорочення українського експорту внаслідок війни тимчасово розширило ринкові можливості для канадських агровиробників, глобальні дисбаланси та цінові коливання створили додатковий тиск на аграрний сектор Канади, що зумовило її зацікавленість у відновленні українських експортних потоків. У цьому контексті Канада підтримала фінансування Всесвітньої продовольчої програми ООН у межах Чорноморської зернової ініціативи, а також ініціювала проведення Канадсько-українського сільськогосподарського форуму в березні 2023 року [94].

Окремий вектор канадсько-української взаємодії сформувався у сфері гуманітарної та правозахисної політики. Канада виступила співголовою міжнародної коаліції, спрямованої на повернення незаконно депортованих українських дітей, а також надала фінансову підтримку розслідуванню воєнних злочинів, скоєних під час збройної агресії проти України. Паралельно Оттава активно просуває ідею створення спеціального міжнародного трибуналу з метою притягнення до відповідальності вищого політичного керівництва Російської Федерації. У ширшому контексті стримування подальшої ескалації безпекової ситуації Канада послідовно підтримує перспективу членства України в Північноатлантичному альянсі, що було публічно підтверджено прем'єр-міністром Джастіном Трюдо під час його візиту до Києва у червні 2023 року [96]. На сучасному етапі, до моменту формального приєднання України до

НАТО, ключовим інструментом двосторонньої безпекової взаємодії залишається Угода про безпекову співпрацю 2024 року, яка закладає рамки для надання матеріально-технічної допомоги, розвитку спільних оборонних проєктів та проведення регулярних консультацій, хоча практичні механізми реалізації її положень потребують подальшої конкретизації.

Отже, зовнішня політика Канади за прем'єрства Джастіна Трюдо постає як цілісна, але внутрішньо гібридна модель дипломатії, що поєднала ціннісно орієнтований ліберальний інтернаціоналізм із прагматичним урахуванням структурних обмежень держави середньої потужності. Концепція «відповідального переконання», покладена в основу початкового зовнішньополітичного курсу, відобразила прагнення уряду інтегрувати такі етичні принципи, як захист прав людини, гендерну рівність, багатосторонність і кліматичну відповідальність із реалістичним підходом до питань безпеки, торгівлі та стратегічних залежностей. У практичному вимірі ця доктрина найефективніше реалізовувалася у багатосторонніх форматах і за умов узгодженості із союзниками, натомість у двосторонніх відносинах із великими державами (США, Китай, Індія) вона неодноразово стикалася з асиметріями сили та обмеженою примусовою спроможністю нормативних меседжів.

Діяльність Канади в межах міжнародних організацій (ООН, G7 і НАТО) засвідчила прагнення Трюдо відновити роль країни як «активної середньої держави», здатної формувати порядок денний через інституційне лідерство, коаліційну дипломатію та просування прогресивних норм. Водночас результати цієї стратегії виявилися нерівномірними: поразка Канади на виборах до Ради Безпеки ООН у 2020 році оголила розрив між амбіціями та реальними внесками, зокрема в миротворчість, тоді як лідерство в межах НАТО, передусім в межах контингенту в Латвії, стало найпереконливішим проявом «жорсткої сили» Канади та ключовим елементом її безпекової репутації. Попри це, тривале недосягнення цільового показника оборонних витрат у 2 % ВВП залишалося

системним обмеженням канадської позиції в Альянсі та фактором союзницької критики.

Особливе місце у зовнішній політиці уряду Трюдо посіли канадсько-українські відносини, які в період після 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році, набули чітко вираженого стратегічного характеру. Комплексна підтримка України перетворила Канаду на одного з ключових західних партнерів Києва. Запровадження правових механізмів конфіскації російських активів, участь у формуванні безпекових гарантій, активна роль у тренувальних місіях і просуванні «Формули миру» засвідчили готовність Оттави не лише декларувати підтримку міжнародного права, а й інституціоналізувати її у конкретних політичних рішеннях.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідження внутрішньої та зовнішньої політики уряду Джастіна Трюдо у 2015–2024 роках дало змогу комплексно осмислити особливості політичного лідерства, ідеологічних засад і практичної діяльності одного з найпомітніших канадських прем'єр-міністрів початку XXI століття. Узагальнення отриманих результатів дозволяє систематизувати ключові висновки роботи відповідно до поставлених завдань, простежити еволюцію політичного курсу уряду Трюдо, оцінити його вплив на внутрішній розвиток Канади та її позиції на міжнародній арені, а також визначити значення цього періоду для подальшої трансформації канадської державної політики.

Проведений у межах кваліфікаційної роботи аналіз стану наукової розробки та джерельної бази теми дослідження засвідчує, що проблема внутрішньої та зовнішньої політики уряду Джастіна Трюдо перебуває на етапі активного формування в сучасній історіографії та політичній науці, не маючи поки що усталеного корпусу класичних узагальнювальних праць. Наявний науковий масив представлений переважно міждисциплінарними дослідженнями політологічного, соціологічного та міжнародно-аналітичного характеру, які розглядають окремі аспекти діяльності уряду Трюдо — соціальну політику, медіа-образ, мультикультуралізм, зовнішньополітичні пріоритети або роль Канади як «середньої держави» в трансформації ліберального міжнародного порядку. Водночас фігура Джастіна Трюдо у більшості праць виступає не як цілісний об'єкт історичного аналізу, а як персоніфікація ширших структурних процесів сучасної західної політики, що створює істотну прогалину в комплексному осмисленні його урядування. Джерельна база дослідження, навпаки, є надзвичайно репрезентативною й багатокomпонентною, охоплюючи офіційні урядові документи, парламентські матеріали, партійні програми, промови, міжнародні комюніке, статистичні дані, медіа-джерела, а також мемуарну й біографічну літературу, що дозволяє здійснити всебічний аналіз як

задекларованих політичних намірів, так і практичних результатів діяльності уряду Джастіна Трюдо.

Розгляд основних біографічних відомостей Джастіна Трюдо в контексті політичної спадщини його батька — П'єра Еліота Трюдо — дозволяє дійти висновку, що формування особистості та політичної ідентичності Джастіна Трюдо відбувалося під безпосереднім впливом унікального поєднання приватного та публічного вимірів життя. Виховання в родині чинного прем'єр-міністра, рання соціалізація в середовищі державної влади, двомовна освіта та постійна присутність у політичному символічному просторі Канади сформували у нього глибоке розуміння природи федеральної держави, значення інституцій та ролі особистості в політиці. Політична спадщина П'єра Трюдо — конституційний патріотизм, мультикультуралізм, двомовність, сильна федерація та пріоритет прав людини — стала для Джастіна не лише джерелом символічного капіталу, але й складним викликом, що вимагав постійної самостійної легітимації. Водночас відмінність контекстів двох епох зумовила трансформацію цієї спадщини: якщо П'єр Трюдо діяв як політик-інтелектуал і державотворець індустріальної доби, то Джастін Трюдо був змушений адаптувати подібні цінності до умов медіалізованої, фрагментованої та емоційно насиченої політики XXI століття.

Дослідження еволюції Джастіна Трюдо як політичного діяча дає підстави стверджувати, що його шлях до прем'єрства не був ані прямолінійним, ані автоматично зумовленим родинним походженням. Початковий період його діяльності характеризувався залученням до громадянського сектору, освіти та молодіжних програм, що дозволило йому сформувати образ політика, близького до суспільства та орієнтованого на участь і залученість. Поступове входження до Ліберальної партії, робота з партійними структурами та здобуття парламентського досвіду в окрузі Папіно сприяли формуванню політичної компетентності та мереж підтримки. Виборча перемога 2015 року стала

кульмінацією цього процесу, але водночас поклала початок новому етапу еволюції — від харизматичного опозиційного лідера до очільника уряду, відповідального за ухвалення складних і часто непопулярних рішень. У подальшому ця еволюція виявилася суперечливою: початковий оптимізм поступово поступався прагматизму та кризовому управлінню, що суттєво вплинуло на сприйняття його лідерства суспільством.

Аналіз ідеологічних аспектів та політичного образу Джастіна Трюдо засвідчує, що його лідерство було тісно пов'язане з формуванням персоналізованого політичного бренду, в центрі якого перебували прогресивні цінності, інклюзивність, феміністичний дискурс, екологічна відповідальність та апеляція до емоційної автентичності. Трюдо вдало використовував інструменти сучасної політичної комунікації, зокрема соціальні мережі, візуальні образи та символічні жести, що дозволило йому на початковому етапі мобілізувати широкі верстви електорату. Водночас дослідження показує, що надмірна персоналізація політики та домінування іміджевого виміру створили вразливість до репутаційних криз, оскільки символічні очікування часто перевищували реальні можливості політичної системи. У підсумку ідеологічна модель Трюдо поєднувала щирий ціннісний лібералізм із елементами політичного брендингу, що в умовах тривалих криз поступово втрачало мобілізаційний потенціал.

Дослідження економічних і соціальних аспектів внутрішньої політики уряду Трюдо дозволяє зробити висновок про суттєве розширення ролі держави в соціально-економічному регулюванні, особливо в період пандемії COVID-19. Уряд Трюдо реалізував масштабні програми підтримки домогосподарств, середнього класу та ринку праці, що дозволило пом'якшити наслідки економічного шоку та знизити рівень бідності у короткостроковій перспективі. Водночас довгострокові структурні проблеми — інфляційний тиск, криза доступності житла, зростання державного боргу — поступово підривали довіру до економічної ефективності уряду. Таким чином, соціально-економічна

політика Трюдо поєднувала прогресивні наміри з об'єктивними обмеженнями глобальної економіки, що зумовило амбівалентну оцінку її результатів у суспільстві.

Аналіз діяльності уряду Трюдо в рамках політики мультикультуралізму та прав людини показує, що саме цей напрям став одним із найбільш послідовних і водночас символічно навантажених елементів його політичного курсу. Уряд активно просував ідею різноманіття як стратегічної переваги Канади, підкреслюючи гендерну рівність, права меншин і підтримку іммігрантів. Водночас дослідження виявляє напруження між декларативним рівнем політики та практичними результатами, особливо у питаннях соціальної нерівності, становища корінних народів та системних бар'єрів доступу до ресурсів. Це свідчить про те, що політика мультикультуралізму за Трюдо функціонувала не лише як інструмент соціальної інтеграції, але й як складова політичної ідентичності уряду, що піддавалася критиці з боку як консервативних, так і лівих опонентів.

Характеризуючи дії уряду Трюдо в умовах внутрішніх та зовнішніх викликів, слід зазначити, що його прем'єрство припало на період безпрецедентної концентрації криз: пандемії, кліматичних загроз, зростання політичної поляризації, протестних рухів і внутрішньопартійної нестабільності. Уряд демонстрував здатність до швидкого реагування та мобілізації ресурсів, однак затяжний характер криз виявив межі кризового управління в умовах ліберальної демократії. Особливо показовою стала політична криза в Ліберальній партії у 2024 році, яка оголила втому від лідерства Трюдо та поставила під сумнів його здатність утримувати партійну єдність. Це підкреслює структурний характер проблеми, коли навіть ефективна кризова політика не гарантує збереження політичної легітимності в довгостроковій перспективі.

Визначення основних напрямів і пріоритетів дипломатії уряду Трюдо дозволяє стверджувати, що зовнішня політика Канади в цей період базувалася на поєднанні ліберального інтернаціоналізму та прагматичної економічної дипломатії. Канада прагнула позиціонувати себе як активного захисника багатосторонності, кліматичної відповідальності та міжнародного права, водночас змушена була адаптуватися до змін у глобальному балансі сил, зокрема до напружених відносин зі США в період президентства Дональда Трампа та до загострення конкуренції між великими державами. Це зумовило гнучкий, але часто реактивний характер дипломатії Трюдо, що поєднував принциповість із компромісами.

Дослідження участі Джастіна Трюдо в глобальних ініціативах та ролі Канади в міжнародних організаціях засвідчує прагнення уряду повернути Канаді статус активної «середньої держави» в системі ООН, G7 та НАТО. Попри поразку у виборах до Ради Безпеки ООН, Канада залишалася впливовим учасником глобальних процесів, особливо в питаннях миротворчості, клімату та колективної безпеки. Посилення ролі Канади в НАТО після 2022 року та активна участь у координації підтримки України підтверджують стратегічну важливість цих інституцій для канадської зовнішньої політики.

Аналіз українсько-канадських відносин за діяльності уряду Трюдо дозволяє зробити висновок, що саме цей період став одним із найінтенсивніших і найрезультативніших у сучасній історії двосторонніх відносин. Канада виступила одним із ключових союзників України, послідовно підтримуючи її суверенітет, територіальну цілісність і євроатлантичні прагнення. Після 2022 року підтримка набула системного характеру, охоплюючи військову, фінансову, гуманітарну та санкційну складові. Таким чином, політика уряду Трюдо щодо України стала важливим елементом не лише канадської зовнішньої політики, але й ширшої архітектури міжнародної підтримки України в умовах російської агресії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. "Canada is feeling lonely, but its place internationally is still strong". The Economist. July 25, 2019 . ULR: <https://www.economist.com/special-report/2019/07/25/canada-is-feeling-lonely-but-its-place-internationally-is-still-strong> (дата звернення: 12.11.2025)
2. "FULL TEXT Canadian finance minister's resignation letter to PM Trudeau". Reuters. December 16, 2024. ULR: <https://www.reuters.com/world/americas/full-text-canadian-finance-ministers-resignation-letter-pm-trudeau-2024-12-16/> (дата звернення: 10.11.2025)
3. "La Meute member lashes out after Trudeau's 'nonos' comment – Montreal Gazette". montrealgazette.com. January 31, 2018. ULR: <https://montrealgazette.com/news/quebec/firestorm-trudeau-comments> (дата звернення: 10.11.2025)
4. "Margaret Trudeau". CBC Television. ULR: <https://web.archive.org/web/20130109022600/http://www.cbc.ca/whodoyouthinkyouare/2012/09/margaret-trudeau.html> (дата звернення: 04.11.2025)
5. "Stephane Dion: On 'responsible conviction' and Liberal foreign policy - Macleans.ca". Macleans.ca. 29 March 2016. ULR: <https://macleans.ca/politics/ottawa/stephane-dion-how-ethics-inspires-liberal-foreign-policy/> (дата звернення: 12.11.2025)
6. "Trudeau told Freeland that Carney would replace her as finance minister over Zoom". The Globe and Mail. December 17, 2024. ULR: [told Freeland that Carney would replace her as finance minister over Zoom". The Globe and Mail. December 17, 2024. Retrieved April 6, 2025](https://www.theglobeandmail.com/news/politics/quebec-city-mosque-shooting-trudeau-response/article33844900/) (дата звернення: 10.11.2025)
7. "Trudeau's homily about the Quebec City mosque attack demands a call for healing". The Globe and Mail. ULR: <https://www.theglobeandmail.com/news/politics/quebec-city-mosque-shooting-trudeau-response/article33844900/> (дата звернення: 10.11.2025)

8. “Diversity is Canada's Strength” | Prime Minister of Canada. ULR: <https://www.pm.gc.ca/en/news/speeches/2015/11/26/diversity-canadas-strength> (дата звернення: 03.11.2025)
9. Annual report on the operation of the Canadian Multiculturalism Act. ULR: <https://publications.gc.ca/site/eng/9.505919/publication.html> (дата звернення: 09.11.2025)
10. Backgrounder: Introducing the Canada Workers Benefit. ULR: <https://www.canada.ca/en/department-finance/news/2018/04/backgrounder-introducing-the-canada-workers-benefit.html> (дата звернення: 08.11.2025)
11. Béland, Daniel, Peter Graefe and Olivier Jacques. “Explaining Social Policy Expansion: The Curious Case of the Justin Trudeau Era in Canada.” *Social Policy & Administration* (2025): n. pag.
12. Blanchfield, Mike (29 March 2016). "'Responsible conviction' will drive Canada's foreign policy: Dion". Global News. ULR: <https://globalnews.ca/news/2605134/responsible-conviction-will-drive-canadas-foreign-policy-dion/>. (дата звернення: 12.11.2025)
13. Bosworth, Y. The “Bad” French of Justin Trudeau: When Language, Ideology, and Politics Collide. *American Review of Canadian Studies.*, 2019. ULR: https://www.academia.edu/99789697/The_Bad_French_of_Justin_Trudeau_When_Language_Ideology_and_Politics_Collide (дата звернення: 18.11.2025)
14. Budget of Canada 2016. Chapter 1 - Help for the Middle Class. ULR: <https://www.budget.canada.ca/2016/docs/plan/ch1-en.html> (дата звернення: 07.11.2025)
15. Building a Foundation for Change: Canada’s Anti-Racism Strategy 2019–2022. ULR: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/combating-racism-discrimination/anti-racism-strategy-2019-2022.html> (дата звернення: 09.11.2025)

16. Burke, Ashley, and Mark Gollom (October 13, 2019). "Trudeau took 'unprecedented' step by wearing bulletproof vest: RCMP sources". CBC News. ULR: <https://www.cbc.ca/news/politics/justin-trudeau-bulletproof-vest-campaign-security-1.5319953> (дата звернення: 12.11.2025)
17. Busby, Brian (August 25, 2016). "Wanting Justin Trudeau Dead". The Walrus. ULR: <https://thewalrus.ca/wanting-justin-trudeau-dead/>
18. Campion-Smith, Bruce (June 20, 2009). "Justin on growing up Trudeau". Toronto Star. ULR: https://web.archive.org/web/20141107221601/http://www.thestar.com/news/canada/2009/07/20/justin_on_growing_up_trudeau.html (дата звернення: 04.11.2025)
19. Canada and the Sustainable Development Goals. ULR: <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/programs/agenda-2030.html> (дата звернення: 12.11.2025)
20. Canada reaches settlement with Michael Spavor over detention in China. ULR: <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/07/michael-spavor-settlement-canada> (дата звернення: 12.11.2025)
21. Canada: 2023 Article IV Consultation-Press Release; and Staff Report. ULR. <https://www.imf.org/en/publications/cr/issues/2023/07/27/canada-2023-article-iv-consultation-press-release-and-staff-report-537072> (дата звернення: 07.11.2025)
22. Canada's failed UN security council bid exposes Trudeau's 'dilettante' foreign policy. ULR: <https://www.theguardian.com/world/2020/jun/18/canada-loses-bid-un-security-council-seat-justin-trudeau> (дата звернення: 12.11.2025)
23. Canada's Feminist International Assistance Policy. . ULR: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_developpement-enjeux_developpement/priorities-priorites/policy-politique.aspx?lang=eng& (дата звернення: 12.11.2025)

24. Canada's Indo-Pacific Strategy. ULR: <https://www.international.gc.ca/transparency-transparence/indo-pacific-indo-pacifique/index.aspx?lang=eng> (дата звернення: 12.11.2025)
25. Canada's National Housing Strategy. ULR: <https://housing-infrastructure.canada.ca/housing-logement/ptch-csd/index-eng.html> (дата звернення: 08.11.2025)
26. Canada's Middle East engagement strategy. ULR: https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/mena-moan/strategy-strategie.aspx? (дата звернення: 12.11.2025)
27. Canada-United Kingdom Trade Continuity Agreement. ULR: <https://www.international.gc.ca/trade-commerce/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/cuktca-accru/index.aspx?lang=eng> (дата звернення: 12.11.2025)
28. Canadian Companion to UNICEF Report Card, Iss. 18: Child Poverty In Canada: Let's Finish This. 2023, 76 p.
29. Canadian Income Survey, 2017 ULR: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/190226/dq190226b-eng.htm> (дата звернення: 08.11.2025)
30. Canadian Income Survey, 2020 . ULR: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/220323/dq220323a-eng.htm> (дата звернення: 11.11.2025)
31. Canadian Income Survey, 2023. ULR: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/250501/dq250501b-eng.htm> (дата звернення: 08.11.2025)
32. Canadian Multiculturalism Policy, 1971 ULR: <https://pier21.ca/research/immigration-history/canadian-multiculturalism-policy-1971> (дата звернення: 04.11.2025)

33. Charles Lammam, Milagros Palacios, and Hugh MacIntyre. Measuring the Impact of Federal Personal Income Tax Changes on Middle Income Canadian Families. ULR: <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/measuring-the-impact-of-federal-personal-income-tax-changes-on-middle-income-canadian-families.pdf> (дата звернення: 09.11.2025)

34. Chaya, Lynn; Caruso-Moro, Luca; Lee, Michael (December 16, 2024). "Trudeau considering his options as leader after Freeland quits cabinet, sources say". CTV News. ULR: <https://www.ctvnews.ca/politics/article/trudeau-considering-his-options-as-leader-after-freeland-quits-cabinet-sources-say/> (дата звернення: 10.11.2025)

35. Clarke, H.D., Gravelle, T.B., Scotto, T.J., Stewart, M.C. and Reifler, J. Like Father, Like Son: Justin Trudeau and Valence Voting in Canada's 2015 Federal Election. *PS: Political Science & Politics*, 2015, Iss. 50(3): pp. 701-707

36. Clement, D. The October Crisis of 1970: Human Rights Abuses Under the War Measures Act. *Journal of Canadian Studies*, 2008, Iss. 42/2, pp. 160–86.

37. Employment Equity Act: Annual Report 2022. ULR: <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/corporate/portfolio/labour/programs/employment-equity/reports/2022-annual.html> (дата звернення: 09.11.2025)

38. EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA). ULR: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/canada/eu-canada-agreement_en (дата звернення: 12.11.2025)

39. Expanding the Canada Workers Benefit to Design a Guaranteed Basic Income. ULR: <https://utppublishing.com/doi/full/10.3138/cpp.2019-016> (дата звернення: 08.11.2025)

40. Families now receiving new Canada Child Benefit. URL: <https://www.pm.gc.ca/en/news/news-releases/2016/07/20/families-now-receiving-new-canada-child-benefit> (дата звернення: 07.11.2025)

41. Government of Canada. Agreement on security cooperation between Canada and Ukraine. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/crisis-crisis/agreement-ukraine-accord.aspx?lang=eng (дата звернення: 04.11.25)

42. Government of Canada. Canada Starts First Process to Seize and Pursue the Forfeiture of Assets of Sanctioned Russian Oligarch. URL: <https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2022/12/canada-starts-first-process-to-seize-and-pursue-the-forfeiture-of-assets-of-sanctioned-russian-oligarch.html> (дата звернення: 04.11.25)

43. Government of Canada. Minister Joly Announces Additional Sanctions in Response to Russia's Full-Scale Invasion of Ukraine URL: <https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2024/02/minister-joly-announces-additional-sanctions-in-response-to-russias-full-scale-invasion-of-ukraine.html> (дата звернення: 04.11.25)

44. Hillmer, N., Lagasse, Ph.. Justin Trudeau and Canadian Foreign Policy (Canada in International Affairs). 2019, 325 p.

45. House of Commons of Canada. Standing Committee on Citizenship and Immigration: Parliament Evidence. Ottawa, 2010, 22 p.

46. Ie, K. Tweeting Power: The Communication of Leadership Roles on Prime Ministers' Twitter. *Politics and Governance*, 2020, Iss. 8(1), pp. 158-170.

47. India tells Canada to remove 41 of its 62 diplomats in the country, an official says. URL: <https://apnews.com/article/canada-india-diplomats-090f136eebed1dd50c9a199e40360826> (дата звернення: 12.11.2025)

48. Intersectionalities of Opportunism: Justin Trudeau and the Politics of “Diversity”. *Tammy Findlay International Journal of Canadian Studies*, 2022, Iss. 60, pp. 40-59

49. Juneau, Thomas. A story of failed re-engagement: Canada and Iran, 2015–2018. *Canadian Foreign Policy Journal*, 2019, Iss. 25. pp. 1-15.

50. Justin Trudeau bruises ego of Tory Sen. Patrick Brazeau in charity boxing match. ULR: <https://globalnews.ca/news/229222/justin-trudeau-bruises-ego-of-tory-sen-patrick-brazeau-in-charity-boxing-match-4/> (дата звернення: 06.11.2025)

51. Kahnawake Mohawks demand Indigenous rights be upheld as rail blockade peacefully ends". Global News. ULR: <https://globalnews.ca/news/6634544/kahnawake-announcement-rail-blockade-barricade/> (дата звернення: 10.11.2025)

52. Laforest, G., Dubois, J. Justin Trudeau and Reconciliatory Federalism. University of Ottawa, 2023. ULR: <https://ojs.library.queensu.ca/index.php/fede/article/view/16267> (дата звернення: 10.11.2025)

53. Lalancette, M., & Cormack, P. Justin Trudeau and the play of celebrity in the 2015 Canadian federal election campaign. *Celebrity Studies*, 2020, Iss.11(2), pp.157–170.

54. Maher, S. The Prince: The turbulente reign of Justin Trudeau. 2024, 400 p.

55. Mallick, Heather (July 7, 2020). "How could a gunman get so close to Trudeau?". Toronto Star. ULR: https://www.thestar.com/opinion/star-columnists/how-could-a-gunman-get-so-close-to-trudeau/article_666cf796-6257-580a-9e90-3d88f91cc9d7.html (дата звернення: 12.11.2025)

56. Marland, A. The brand image of Canadian Prime Minister Justin Trudeau in international context. *Canadian Foreign Policy Journal*, 2018, Iss. 24(2), pp.139-144.

57. Opportunity for All – Canada’s First Poverty Reduction Strategy. 2018, 108 p. URL: <https://www.canada.ca/content/dam/canada/employment-social-development/programs/poverty-reduction/reports/poverty-reduction-strategy-report-EN.pdf> (дата звернення: 08.11.2025)

58. Ottawa to pause carbon pricing on home heating oil for 3 years, Trudeau says. URL: <https://globalnews.ca/news/10051832/trudeau-affordability-heating-oil-carbon-price/> (дата звернення: 11.11.2025)

59. Our North, Strong and Free: A Renewed Vision for Canada’s Defence. URL: <https://www.pm.gc.ca/en/news/news-releases/2024/04/08/our-north-strong-and-free-renewed-vision-canadas-defence> (дата звернення: 12.11.2025)

60. Phillips, Peter. “Justin Trudeau’s Legacy.” *The Round Table*, 2015, Iss. 114 (3), pp. 347–51

61. Plakhov, D. Prime Minister Justin Trudeau: Transformational Leadership in the Federal Government. *Federalism-E*, 2018, Iss. 19(1), Article 1.

62. Prime Minister advances progress and prosperity at the United Nations General Assembly and the Summit of the Future. URL: <https://www.pm.gc.ca/en/news/news-releases/2024/09/24/prime-minister-advances-progress-and-prosperity-united-nations> (дата звернення: 12.11.2025)

63. Prime Minister Justin Trudeau’s open letter to Canadians. URL: <https://liberal.ca/prime-minister-justin-trudeaus-open-letter-to-canadians/> (дата звернення: 03.11.2025)

64. Prime Minister Trudeau attends NATO Leaders’ Meeting. URL: <https://www.pm.gc.ca/en/news/news-releases/2017/05/25/prime-minister-trudeau-attends-nato-leaders-meeting> (дата звернення: 12.11.2025)

65. Prime Minister visits members of the Canadian Armed Forces in Mali. URL: <https://www.pm.gc.ca/en/news/news-releases/2018/12/22/prime-minister-visits-members-canadian-armed-forces-mali> (дата звернення: 12.11.2025)

66. Rafique, Racy (December 21, 2024). "Chrystia Freeland pegged by some Liberal MPs as Justin Trudeau's successor if he resigns". ULR: <https://www.cbc.ca/news/politics/liberals-freeland-trudeau-successor-1.7417301> (дата звернення: 10.11.2025)

67. Rana, Uday. "Trudeau 'has to go,' NDP's Singh says in call to 'resign'". Global News. ULR: <https://globalnews.ca/news/10920638/jagmeet-singh-calls-justin-trudeau-to-resign/>. (дата звернення: 10.11.2025)

68. Roadmap for a Renewed U.S.-Canada Partnership. ULR: <https://www.pm.gc.ca/en/news/statements/2021/02/23/roadmap-renewed-us-canada-partnership?> (дата звернення: 12.11.2025)

69. Soroka, T. The Power of Justin Trudeau's Media Image: The Ascension and Demise of a Media-Star Politician. *Zarządzanie Mediami*, 2022, Iss. 10 (3), pp. 225-244

70. Speech by Justin Trudeau on fairness for the middle class. ULR: <https://liberal.ca/speech-by-justin-trudeau-on-fairness-for-the-middle-class/> (дата звернення: 06.11.2025)

71. Stephenson, Mercedes, and Amanda Connolly (July 7, 2020). "Alleged Rideau Hall intruder cited need for wake-up call in letter: sources". Global News. ULR: <https://globalnews.ca/news/7149667/corey-hurren-rideau-hall-incident-letter/> (дата звернення: 12.11.2025)

72. Strong, Secure, Engaged. Canada's defence policy. ULR: https://publications.gc.ca/collections/collection_2017/mdn-dnd/D2-386-2017-eng.pdf (дата звернення: 12.11.2025)

73. Tammy Findlay: Trudeau's Distorted «Diversity» ULR: <https://www.cpsa-acsp.ca/documents/conference/2019/88.Findlay.pdf> (дата звернення: 01.11.2025)

74. The "Sunny Way" ULR: <https://liberal.ca/the-sunny-way/> (дата звернення: 07.11.2025)

75. The Charlevoix G7 Summit Communique ULR: https://www.international.gc.ca/world-monde/assets/pdfs/international_relations_relations_internationales/g7/2018-06-09-summit-communique-sommet-en.pdf (дата звернення: 12.11.2025)

76. The economic policy legacy of the justin trudeau liberal government, 2015 to 2024. ULR: <https://www.progressive-economics.ca/2025/01/the-economic-policy-legacy-of-the-justin-trudeau-liberal-government-2015-to-2024/> (дата звернення: 01.11.2025)

77. Thibault Biscarie: Beyond the Mosaic: Justin Trudeau and the Postnational Chimera. (York University, Canada) ULR: <https://journals.uclpress.co.uk/ljcs/article/id/2347/print/> (дата звернення: 07.11.2025)

78. Touria Izri. 'Non-combat' military trainers could return to Ukraine - but not yet: Blair. Global News. ULR: <https://globalnews.ca/news/10333884/canada-ukraine-military-training-troops/> (дата звернення: 03.11.25)

79. Trudeau has lost control but 'clings to power,' Poilievre says". CBC News. ULR: <https://www.cbc.ca/player/play/video/9.6593839> (дата звернення: 10.11.2025)

80. Trudeau leads on Senate Reform: Liberal Leader takes concrete action to remove partisanship and patronage from the Senate. ULR: <https://liberal.ca/trudeau-leads-senate-reform-liberal-leader-takes-concrete-action-remove-partisanship-patronage-senate/> (дата звернення: 06.11.2025)

81. Trudeau, J. Common Ground: The Candid Memoir of Prime Minister Justin Trudeau—From Childhood to Canadian Leadership. 2014, 343 p.

82. Trump pulls out of joint G-7 statement, attacks Trudeau. ULR: <https://www.pbs.org/newshour/world/trump-pulls-out-of-joint-g-7-statement-attacks-trudeau> (дата звернення: 12.11.2025)

83. Un Peacekeeping Defence Ministerial Conference, Vancouver, Canada.
ULR: <https://peacekeeping.un.org/en/un-peacekeeping-defence-ministerial-conference-vancouver-canada> (дата звернення: 12.11.2025)
84. US senators urge Canada to increase defense spending to NATO guideline. ULR: <https://www.reuters.com/world/us/us-senators-urge-canada-increase-defense-spending-nato-guideline-2024-05-23/> (дата звернення: 12.11.2025)
85. Valiarenko Y. Ukraine – Canada: a strategic partnership in wartime. 2024. 22 p.
86. Voter Information Service - Past results. ULR: https://www.elections.ca/Scripts/VIS/HistoricalResults/24048_e.html (дата звернення: 05.11.2025)
87. Wells, P.A. Justin Trudeau on the Ropes: Governing in Troubled Times. Toronto: Sutherland House Books, 2024,
88. Wernick, Michael (February 21, 2019). "Read the full text of Michael Wernick's opening statement about the SNC-Lavalin affair: 'I'm worried someone is going to be shot'". National Post. ULR: <https://nationalpost.com/news/politics/michael-wernick-full-transcript-opening-statement> (дата звернення: 11.11.2025)
89. What happened to the National Housing Strategy? ULR: <https://www.policyalternatives.ca/news-research/national-housing-strategy/> (дата звернення: 08.11.2025)
90. Wherry, A. Promice and peril: Justin Trudeau in Power. HarperCollins Publishers, 2019, 341 p.
91. Young, H. Justin Trudeau: The Natural Heir. Toronto: Dundurn Press, 2016
92. Богданова І. Криза — це нові можливості: розкриття торговельного потенціалу України за допомогою Угоди про вільну торгівлю між Канадою та

Україною. URL: <https://ewjus.com/index.php/ewjus/article/download/561/367/1577>
(дата звернення: 02.11.2025)

93. Борис Тищик. Історія становлення та розвитку соціально-правових канадсько-українських відносин (XIX ст. – початок XXI ст.). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Львів, 2024, №78, с.48-57

94. Віталій Головня: Україна та Канада є одними з ключових гравців із забезпечення продовольчої безпеки у світі. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vitalii-holovnia-ukraina-ta-kanada-ie-odnymu-z-kliuchovykh-hravtsiv-iz-zabezpechennia-prodovolchoi-bezpeky-u-sviti> (дата звернення: 05.11.25)

95. Макар В. Ю. Формування, розвиток і перспективи двосторонніх відносин України та Канади. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2021, 498 с.

96. Спільна декларація України та Канади 10 червня 2023 року. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-ukrayini-ta-kanadi-83513>
(дата звернення: 05.11.25)

97. Указ Президента України №448/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> (дата звернення: 02.11.25)

98. Україна – Канада: сучасні наукові студії: колективна монографія. Книга 1. Луцьк, Вежа-Друк, 2018, 132 с.

